Architektura Trumpizmu: Między Charyzmą a Hegemonią

AUTOR

Fundacja Dobre Państwo

STRESZCZENIE / ABSTRACT

Artykuł analizuje ewolucję amerykańskiej administracji pod przywództwem Donalda Trumpa, definiując ją jako system oparty na charyzmie i celowej deinstytucjonalizacji. Autorzy wskazują na model 'piasty i szprych', który koncentruje procesy decyzyjne w rękach lidera, osłabiając tradycyjne struktury państwowe. Kluczowym elementem nowej doktryny jest 'hegemonia autarkizująca', w której taryfy celne stają się narzędziem geostrategicznym, a relacje międzynarodowe zmieniają się z trwałych sojuszy w płynne kontrakty użyteczności. Tekst rzuca światło na systemową przebudowę państwa, gdzie chaos służy jako precyzyjny instrument porządku, a personalizacja egzekutywy prowadzi do selektywnego odsprzęgania gospodarczego. To wnikliwe spojrzenie na architekturę władzy, która łączy estetykę prestiżu z twardą ekonomią polityczną, redefiniując rolę USA w globalnym systemie.

This article analyzes the evolution of the American administration under Donald Trump's leadership, defining it as a system based on charisma and deliberate deinstitutionalization. The authors point to the 'hub and spoke' model, which concentrates decision-making processes in the hands of the leader, weakening traditional state structures. A key element of the new doctrine is 'autarkic hegemony,' in which tariffs become a geostrategic tool and international relations transform from enduring alliances to fluid contracts of utility. The text sheds light on the systemic reconstruction of the state, where chaos serves as a precise instrument of order, and the personalization of the executive leads to selective economic decoupling. This is an insightful look at the architecture of power, which combines the aesthetics of prestige with hard-line political economy, redefining the role of the United States in the global system.

Strategia współczesnej administracji amerykańskiej pod przywództwem Donalda Trumpa stanowi radykalne odejście od klasycznego instytucjonalizmu na rzecz modelu personalistycznego. Artykuł analizuje ten fenomen poprzez dziesięć filarów władzy,

które tworzą spójny protokół zarządzania państwem w epoce informacyjnego przeciążenia i geopolitycznej fragmentacji. Autor dowodzi, że obserwowany chaos nie jest przypadkowym zjawiskiem, lecz precyzyjnym instrumentem politycznym służącym do demontażu zastanych struktur i zastąpienia ich płynnymi sieciami zależności. Trumpizm wykorzystuje mechanizmy takie jak „ściana dźwięku", sztuka negocjacji oparta na asymetrycznym ciosie oraz systemowe przerzucanie ryzyka, by przekształcić państwo w scentralizowane przedsiębiorstwo wojenne. W tym modelu sojusze przestają być wspólnotą wartości, stając się kontraktami użyteczności, a prezydentura ewoluuje w stronę monarchicznego kultu wielkości. Analiza wykracza poza opis stylu lidera, wskazując na głęboką próbę przebudowy zachodniego ładu międzynarodowego, w którym reglamentowana dominacja zastępuje liberalną współpracę. Tekst stawia tezę, że mamy do czynienia z nową, skuteczną technologią władzy, która w warunkach kryzysu potrafi błyskawicznie przełączać państwo w tryb mobilizacyjny, trwale zmieniając naturę współczesnej demokracji.

SŁOWA KLUCZOWE

Architektura trumpizmu | Hegemonia autarkizująca | Model piasty i szprych | Deinstytucjonalizacja odpowiedzialności | Selektywne odsprzęganie gospodarcze | Suwerenność wykonawcza | Negocjacje jako cios | Kontrakt użyteczności | Personalizacja egzekutywy | Ekonomia znieczulenia | Taryfy celne | Autorytet charyzmatyczny | Asymetria kontraktowa | Suwerenność selektywna | Płynność relacji

Architektura władzy: Od instytucji do personalnego dworu

Strategia współczesnej administracji amerykańskiej, analizowana przez pryzmat personalistycznego przywództwa Donalda Trumpa, wymyka się już opisom oferowanym przez klasyczną naukę o instytucjach państwowych. Zrozumienie tej dynamiki wymaga raczej interdyscyplinarnego słownika, który sprawnie łączy ekonomię polityczną, teorię organizacji, socjologię charyzmy oraz psychologię masowego przekazu z prawem konstytucyjnym. Jeffrey Sonnenfeld proponuje tu klucz interpretacyjny, sugerując, że styl Trumpa nie jest zbiorem

przypadkowych ekscesów, lecz stanowi względnie powtarzalny repertuar technik zdobywania, monopolizowania i reprodukowania władzy. Yale School of Management idzie o krok dalej, opisując ten model jako system zbudowany na dominacji, celowym zakłócaniu porządku oraz nieustannej autopromocji, który świadomie łamie reguły klasycznego przywództwa, a mimo to okazuje się politycznie skuteczny. Taka diagnoza pozwala odrzucić wygodne złudzenie, że obserwowany chaos jest zjawiskiem przejściowym, które wkrótce samoistnie się wyczerpie pod naporem biurokratycznej rutyny. Przeciwnie, w tym specyficznym układzie chaos bywa precyzyjnym instrumentem porządku całkowicie podporządkowanego woli jednego człowieka.

Model ten należy odczytywać w świetle realnych działań administracji, które dowodzą, że nie mamy do czynienia wyłącznie z efektownym, kampanijnym teatrem obliczonym na poklask mas. Chodzi o głęboką próbę przebudowy państwa w taki sposób, aby wzmocnić pion prezydencki, zwiększyć podatność gospodarki na sterowanie polityczne i przekształcić relacje z sojusznikami w układy warunkowej lojalności. W sferze ekonomicznej centralne miejsce zajęły cła, które przestały być jedynie technicznym narzędziem handlowym, stając się orężem w walce o suwerenność wykonawczą. Według danych Reutersa w 2025 roku taryfy celne wywindowały średni poziom stawek do najwyższego pułapu od blisko osiemdziesięciu lat, generując dochody budżetowe rzędu 264 miliardów dolarów. Choć badania wskazywały na ograniczony wpływ tych działań na realny wzrost PKB, sam instrument taryfowy odzyskał kluczowe znaczenie jako narzędzie polityki państwowej, fiskalnej i geostrategicznej. Nie jest to jeszcze pełna autarkia, czyli dążenie do całkowitej samowystarczalności gospodarczej, lecz wyraźny ruch w stronę selektywnego ekonomicznego odsprzęgania handlu od globalnych reguł. Dlatego określenie tych działań mianem prostego nacjonalizmu gospodarczego wydaje się dziś formułą zbyt płaską i merytorycznie niewystarczającą.

Znacznie trafniejsze wydaje się rozpoznanie w tym procesie projektu hegemonii autarkizującej, w której Stany Zjednoczone nie wycofują się ze świata, lecz narzucają mu własne warunki dostępu do rynku, bezpieczeństwa i technologii. Nie izolacja, lecz reglamentowana dominacja staje się nową doktryną, przekształcającą państwo z otwartego forum w potężną fortecę wyposażoną w szczelną komorę celną. W tym kontekście personalistyczny wizerunek przywódcy staje się integralną częścią architektury gospodarczej, ucieleśniając zdolność mocarstwa do przymusu, odwetu i arbitralnego rozdzielania przywilejów. Tak właśnie polityczna estetyka splata się z twardą ekonomią, tworząc spójny komunikat o charakterze niemalże monarchicznym, gdzie siła symbolu wspiera siłę dekretu. Złoto zdobiące foyer i wysoka taryfa na granicy należą do tego samego repertuaru symbolicznego, ponieważ oba sygnały komunikują, że to centrum decyduje, kto wchodzi, kto płaci i kto klęka.

Pierwszy filar tej konstrukcji, określany jako model piasty i szprych, stanowi w istocie technikę deinstytucjonalizacji odpowiedzialności przy jednoczesnym zachowaniu pełnej koncentracji decyzji w rękach jednostki. W klasycznej administracji nowoczesnego państwa władza ulega rozproszeniu na procedury, urzędy i mechanizmy wzajemnej kontroli, co gwarantuje stabilność systemu niezależnie od obsady stanowisk. W modelu piasty i szprych każda istotna sprawa musi jednak wrócić do centrum, ponieważ tylko ono daje rangę, zapewnia dostęp do zasobów i gwarantuje polityczne przetrwanie. Taki układ systematycznie niszczy autonomię pośrednich szczebli zarządzania, sprawiając, że relacje pionowe stają się ważniejsze niż funkcjonalna racjonalność aparatu państwowego. Politolog dostrzeże w tym radykalną personalizację egzekutywy, natomiast prawnik słusznie zauważy rosnące ryzyko obchodzenia norm odpowiedzialności poprzez celowe rozmywanie kompetencji urzędniczych.

Z kolei antropolog zauważy, że państwo pod takimi rządami zaczyna przypominać nowożytny dwór, w którym realne znaczenie ma nie tyle sprawowany urząd, ile fizyczna bliskość wobec monarchy. Ten filar nabiera szczególnej mocy, gdy zestawimy go z głośnymi sporami wokół fizycznej przebudowy przestrzeni Białego Domu, która staje się scenografią dla nowej formy władzy. Agencje Reuters i AP informowały w kwietniu 2026 roku, że sądy dopuściły kontynuację prac przy wielkiej sali balowej wartej około 400 milionów dolarów, mimo trwających sporów o zakres uprawnień prezydenta i wymagane zgody Kongresu. Administracja uzasadniała ten monumentalny projekt względami bezpieczeństwa, lecz dla obserwatorów było jasne, że chodzi o symboliczne przekształcenie serca władzy wykonawczej w miejsce celebracji. Gmach ma nie tylko służyć. Gmach ma przemawiać, a jego komunikat jest uderzająco prosty: państwo to scena, która musi podkreślać wielkość centralnej postaci.

Drugi filar, czyli specyficzna sztuka negocjacji, nie powinien być interpretowany przez pryzmat podręcznikowych teorii ugody, lecz jako praktyka asymetrycznego przeciążenia przeciwnika. Podczas gdy harvardzka szkoła negocjacji uczy oddzielania ludzi od problemu i szukania rozwiązań typu win-win, model trumpowski działa w sposób dokładnie odwrotny. Świadomie łączy on problem z konkretną osobą, konflikt z publicznym upokorzeniem, a ostateczny wynik z demonstracją brutalnej siły przebicia. Celem nie jest osiągnięcie trwałej równowagi, lecz wytworzenie sytuacji, w której druga strona uzna samo ograniczenie strat za swój największy sukces negocjacyjny. To podejście idealnie współgra z polityką taryfową oraz dyplomacją dwustronną, gdzie partner wciągnięty w układ jeden na jeden z hegemonem traci oparcie w procedurach i koalicjach. Z perspektywy teorii gier można przyznać, że otwarcie z pozycji ekstremalnej bywa skuteczne, o ile negocjator wiarygodnie sygnalizuje gotowość do nieograniczonej eskalacji. W tym świecie kompromis nie jest celem, lecz kapitulacją rozłożoną na raty.

Mechanika władzy: Od sojuszy do kontraktów użyteczności

Analizując trumpizm przez pryzmat ekonomii instytucjonalnej oraz klasycznego prawa kontraktów, dostrzegamy przede wszystkim narastający koszt ukryty, który rzadko pojawia się w nagłówkach gazet. Taki model sprawowania rządów drastycznie obniża przewidywalność systemową, niszcząc zaufanie traktowane dotąd jako fundamentalny kapitał relacyjny w obrocie międzynarodowym. Ciężar decyzyjny przesuwa się nieubłaganie z obiektywnych reguł gry w stronę czystej arbitralności, co w krótkiej perspektywie może wymuszać doraźne ustępstwa na partnerach. Długofalowo jednak mechanizm ten zwiększa premię za niepewność, skutecznie osłabiając inwestycje bezpośrednio zależne od stabilności otoczenia prawnego. Zachęca to również dotychczasowych sojuszników do tworzenia własnych mechanizmów zabezpieczających, które mają chronić ich interesy przed nieprzewidywalnym centrum.

Mówiąc językiem bardziej dosadnym, należy zauważyć, że choć nagły cios w twarz bywa taktycznie skuteczny, niezwykle trudno jest zbudować trwały porządek gospodarczy na ciągłym policzkowaniu kontrahentów. Trzeci filar tej konstrukcji, czyli zasada „dziel i rządź", stanowi oś całego systemu, ponieważ skutecznie neutralizuje jedyny czynnik naprawdę groźny dla przywódcy personalistycznego, jakim jest szeroka koalicja. Donald Trump od lat manifestuje głęboką nieufność wobec struktur wielostronnych, co widać wyraźnie w jego ewolucyjnym stosunku do Sojuszu Północnoatlantyckiego. Nawet w okresach pozornej poprawy relacji z NATO jego zaangażowanie pozostawało ściśle warunkowe, oparte na chłodnej kalkulacji obciążeń finansowych oraz oczekiwaniu wdzięczności ze strony partnerów. Wypowiedzi sugerujące przyzwolenie na agresywne działania Rosji wobec państw niewypełniających zobowiązań obronnych wywołały wstrząs, który trwale zmienił architekturę bezpieczeństwa.

Interesującym przykładem tej ewolucji jest sytuacja z 2025 roku, gdy Mark Rutte musiał publicznie wyjaśniać, że amerykańskie taryfy celne nie naruszają formalnie zapisów traktatu waszyngtońskiego. Sam fakt, że sojusz wojskowy został zmuszony do tłumaczenia się z polityki handlowej, dobitnie pokazuje radykalne przesunięcie pola sporu w relacjach transatlantyckich. Amerykańskie centrum decyzyjne połączyło bezpieczeństwo militarne, handel oraz prestiż narodowy w jedną, spójną macierz nacisku, służącą do egzekwowania lojalności. W szerszym ujęciu zasada dzielenia służy rozbijaniu wszelkich wspólnot zdolnych do wygenerowania realnej kontrwładzy wobec Waszyngtonu. Administracja nie dąży do jednoczesnego zniszczenia wszystkich oponentów, lecz stosuje precyzyjne zróżnicowanie bodźców oraz lęków w zależności od aktualnych potrzeb.

W tym modelu jednych partnerów karze się pokazowo, by inni mogli wyciągnąć z tego lekcję, podczas gdy wybranych oszczędza się w zamian za konkretne ustępstwa. Niektórym podmiotom oferuje się czasowe wyjątki od reguł, innym zaś rzuca mgliste obietnice przyszłego dostępu do amerykańskiego rynku wewnętrznego. Mechanizm ten jest doskonale znany ekonomistom zajmującym się teorią regulacji, gdzie rynek przestaje być abstrakcyjną przestrzenią wymiany dóbr i usług. Staje się on raczej polem selektywnej alokacji łaski oraz ryzyka, gdzie każda decyzja ma charakter polityczny, a nie czysto rynkowy. Prawnik dostrzeże w tym procesie niebezpieczną erozję zasady równości wobec prawa, która jest fundamentem zachodniej cywilizacji. Kulturoznawca natomiast nazwie to zjawisko dramaturgią rozproszonego strachu, w której zwykły obywatel odczuwa jedynie, że w nowym porządku nikt nie chce pierwszy powiedzieć „nie".

Czwarty filar systemu, czyli systemowe przerzucanie ryzyka, można zrekonstruować zarówno na poziomie biografii biznesowej Trumpa, jak i w logice działania państwa. Chodzi o konstrukcję układów, w których zysk zostaje sprywatyzowany przez centrum, natomiast wszelkie koszty są upubliczniane lub przerzucane na podmioty zewnętrzne. W teorii ekonomii model ten przypomina skrajną asymetrię kontraktową połączoną ze zjawiskiem moral hazard, czyli pokusy nadużycia wynikającej z braku odpowiedzialności za błędy. Podmiot kontrolujący markę, komunikat oraz moment wejścia do układu posiada unikalną zdolność do transferowania kosztów niepowodzenia na swoje otoczenie. W polityce handlowej mechanizm ten objawia się poprzez taryfy, które są przedstawiane jako instrument wzmacniania suwerenności oraz przychodów budżetowych.

Ciężar tych ceł rozkłada się jednak w sposób nierównomierny poprzez ceny konsumpcyjne, zerwane łańcuchy dostaw oraz rosnące koszty operacyjne importerów. Badania wskazują, że choć cła zwiększyły dochody fiskalne państwa, to zarazem drastycznie zmieniły strukturę obciążeń wewnątrz całej gospodarki narodowej. Podczas gdy centrum mogło budować narrację o odzyskiwaniu siły, peryferie systemu zmuszone były absorbować tarcie wynikające z wojny handlowej. Warto w tym miejscu doprecyzować tezę o rzekomym dążeniu do budowy gospodarki autarktycznej, czyli systemu dążącego do pełnej samowystarczalności ekonomicznej. Nie ma bowiem przekonujących dowodów na to, że administracja planuje całkowite odcięcie Stanów Zjednoczonych od globalnego krwiobiegu gospodarczego, gdyż taka diagnoza byłaby merytoryczną przesadą.

Mamy natomiast do czynienia z projektem suwerenności selektywnej, w którym kluczowe sektory oraz przepływy kapitałowe zostają podporządkowane arbitralnej decyzji politycznej. To nie jest klasyczna autarkia znana z podręczników historii gospodarczej, lecz nowoczesna autarkizacja warunkowa, obejmująca sferę wojskową, handlową oraz technologiczną. Jej nadrzędnym celem nie jest hermetyczne zamknięcie granic, lecz takie ich przesunięcie, aby centrum mogło dyktować warunki uczestnictwa w amerykańskim porządku. Nie izolacja, lecz reglamentowana dominacja

staje się nowym paradygmatem, w którym dostęp do technologii jest nagrodą za posłuszeństwo. Piąty filar, czyli płynność relacji, niszczy przy tym jedną z najdroższych iluzji liberalnego komentariatu dotyczącą trwałości sojuszy.

W modelu trumpowskim relacja międzynarodowa przestaje być wspólnotą wartości, a staje się jedynie kontraktem użyteczności o określonym terminie ważności. Przekonanie, że przyjaźń polityczna jest trwałą kategorią moralną, zostaje zastąpione przez zimną rachunkowość lojalności i doraźnych interesów. Wróg może zostać szybko oswojony, jeśli tylko przynosi wymierny kapitał symboliczny, głosy elektoratu lub pożądaną osłonę instytucjonalną. Z kolei wieloletni sojusznik może zostać porzucony bez wahania, gdy tylko zostanie uznany za zbędne obciążenie dla budżetu lub wizerunku. W świecie wysoce spersonalizowanej władzy takie zachowanie jest w pełni racjonalne, gdyż rentowność płynności statusów przewyższa koszty inwestowania w stałe relacje.

Tak właśnie funkcjonuje rynek politycznego klientelizmu w epoce mediów natychmiastowych, gdzie pierwsze pięć filarów układa się w rozpoznawalny i spójny wzór. Państwo przestaje być bezosobowym organizmem prawa publicznego, a zaczyna przypominać przedsiębiorstwo wojenne zarządzane przez sprawne centrum reputacyjne. Obywatel w tym systemie nie jest już tylko podatnikiem, lecz staje się widzem, uczestnikiem i rekrutem specyficznej wyobraźni politycznej. Gospodarka nie musi być jedynie wydajna, musi być przede wszystkim posłuszna strategicznie wobec nadrzędnych celów ośrodka władzy. Sojusze nie są już wspólnotą zasad, lecz umowami egzekwowanymi przez brutalną przewagę jednej ze stron, co zmienia fundamenty ładu światowego.

Historia w tym ujęciu przestaje być nauczycielką roztropności, stając się jedynie surowcem do produkcji przyszłych narracji legitymizujących władzę. Analiza Sonnenfelda trafia w sam punkt, pokazując logikę, której przez lata nie chciano dostrzec, wybierając łatwe wyśmiewanie ekscesów zamiast zrozumienia systemu. Personalistyczny wizerunek wodza nie jest jedynie estetyczną ozdobą administracji, lecz fundamentem nowej mechaniki władzy opartej na selektywności. To nie jest tylko chaos, lecz przemyślana strategia demontażu starych struktur na rzecz płynnych sieci zależności. Zwycięzcy biorą. Przegrani proszą.

Ściana dźwięku: Jak Trump zarządza uwagą i przemocą czasową

Ściana dźwięku funkcjonuje jako wyrafinowana technologia operacyjna, zaprojektowana do formowania struktur społecznych na długo przed wystąpieniem realnego kryzysu. W warunkach pokoju służy ona przygotowaniu obywateli do rygoru gospodarczego oraz akceptacji sztywnych,

odgórnych hierarchii. Wzmacnia przy tym przekonanie, że centrum polityczne posiada przyrodzone prawo do selekcjonowania zwycięzców i przegranych w globalnej grze. W razie zmiany kontekstu na konflikt kinetyczny, czyli starcie z użyciem sił zbrojnych, ten sam model zostaje błyskawicznie przestawiony na wysoki rejestr mobilizacyjny. Logika jest tu bezlitosna: kto wcześniej nauczył naród, że tylko on potrafi naprawić świat, ten później łatwo przekona, że tylko on może go ocalić. Republiki rzadko giną od jednego ciosu; częściej miękną pod ciężarem aplauzu dla lidera obiecującego wielkość w zamian za cierpliwość wobec koncentracji władzy.

Ten szósty filar nowoczesnego przywództwa plebiscytarnego dotyczy w mniejszym stopniu treści konkretnej polityki, a w większym samej infrastruktury ludzkiej uwagi. W epoce nadprodukcji bodźców zwycięstwo nie przypada bowiem temu, kto dysponuje lepszymi argumentami merytorycznymi. Wygrywa raczej aktor zdolny do skutecznego przechwycenia rytmu dnia, tygodnia oraz całego cyklu medialnego i nastroju tłumu. Trump rozumie fundamentalną prawdę społeczeństwa cyfrowego, której jego krytycy wciąż nie chcą przyjąć do wiadomości. Władza w tym nowym krajobrazie nie polega wyłącznie na podejmowaniu decyzji, lecz na zmuszaniu innych do nieustannego reagowania. Kto dyktuje tempo, ten zyskuje przewagę nad tymi, którzy dopiero próbują zrozumieć zasady gry.

Mamy tu do czynienia z przejściem od klasycznego ustawiania agendy do formy przemocy czasowej wykonywanej na przeciwniku politycznym. Celem nie jest jedynie zmuszenie oponenta do błędu, lecz skazanie go na życie w stanie permanentnego opóźnienia. Ściana dźwięku działa niczym maszyna do rozpraszania odpowiedzialności poprzez strategiczne mnożenie bodźców docierających do odbiorcy. Gdy pojawia się temat groźny lub potencjalnie kompromitujący, odpowiedź nigdy nie przybiera formy klasycznej linii obrony. Zamiast tego tworzy się nowy obieg przeciążający, nową prowokację lub symboliczny pożar odciągający uwagę od istoty problemu. Przykładem był pozew przeciwko News Corp z 2025 roku, którego funkcja polityczna polegała na przeniesieniu konfliktu na teren widowiskowego odwetu prawnego.

Trzeba pojąć z całą bezwzględnością intelektualną, że hałas nie jest objawem słabości, lecz formą zarządzania percepcją. W tym modelu nieustanny ruch zastępuje wyjaśnienie, a intensywność przekazu staje się substytutem merytorycznej obrony. W naukach o komunikacji mechanizm ten opisuje się jako skrajną intensyfikację logiki mediatyzacji, gdzie forma dominuje nad treścią. W antropologii widowiska byłby to rytuał odnowienia centralnej figury poprzez cykliczne generowanie poczucia zagrożenia i ocalenia. W ekonomii informacji mamy zaś do czynienia z celowym podnoszeniem kosztów przetworzenia sygnału przez przeciwników. Zwycięzcy biorą, przegrani proszą o chwilę uwagi.

Aspekt prawnokonstytucyjny tej techniki wydaje się jeszcze groźniejszy, gdyż uderza w same fundamenty społecznej odpowiedzialności. Jeśli centrum polityczne nieustannie zalewa przestrzeń publiczną nowymi konfliktami, osłabia to zdolność społeczeństwa do hierarchizacji naruszeń. Taka saturacja sprawia, że społeczna sankcja wobec nadużyć władzy ulega rozmyciu, bo obywatele tracą orientację w gąszczu oskarżeń. W pewnym momencie wszystko staje się równie głośne, więc nic nie wydaje się już naprawdę rozstrzygające. To nie jest tylko chaos. To jest ekonomia znieczulenia, w której nadmiar bodźców prowadzi do paraliżu krytycznego myślenia.

Ściana dźwięku posiada także wymiar strategiczny w kontekście zarządzania stanem wyjątkowym i mobilizacją wojenną. Przywódca, który przyzwyczaił opinię publiczną do stanu ciągłego alarmu, dysponuje społeczeństwem o znacznie obniżonym progu zaskoczenia. Gdy przez lata każde wydarzenie przedstawia się jako dziejowy przełom lub katastrofę, realna eskalacja militarna może zostać wchłonięta przez istniejącą infrastrukturę afektywną. Nie trzeba wówczas budować od podstaw psychologii mobilizacji, gdyż naród jest już nastrojony na wysokie tony. W ten sposób technika zarządzania uwagą staje się narzędziem przygotowującym grunt pod ostateczne rozstrzygnięcia polityczne.

Antropologia sukcesu: Jak Trump zarządza uwagą i prawdą

Ściana dźwięku nie jest jedynie metaforą akustyczną, lecz precyzyjnie skonstruowanym fundamentem nowej rzeczywistości politycznej, która już dawno została wzniesiona ponad fundamentami tradycyjnej debaty. Stanowi ona polityczny odpowiednik gospodarki pracującej na najwyższych obrotach emocjonalnych, gdzie cisza jest traktowana jako deficyt, a spokój jako oznaka słabości. W tym systemie społeczeństwo stopniowo przywyka do egzystencji w temperaturze quasi-wyjątkowej, co pozwala administracji na uzyskanie strategicznej przewagi nad zdezorientowanym odbiorcą. Każdy kolejny ruch, niezależnie od jego faktycznej treści, zostaje natychmiast wpisany w doskonale znany i bezpieczny dla władzy schemat oblężonej twierdzy. To nie jest tylko chaos. To jest ekonomia znieczulenia.

Siódmy filar tej konstrukcji, czyli świat radykalnie podzielony na wygranych i przegranych, stanowi właściwą antropologię trumpowskiego porządku społecznego. Nie powinniśmy jednak postrzegać tego podziału wyłącznie przez pryzmat agresywnego języka kampanii wyborczej, gdyż jego korzenie sięgają znacznie głębiej. Chodzi tu o fundamentalny sposób klasyfikowania ludzi, instytucji, a nawet całych państw według jednego, osiowego kryterium, jakim jest zdolność do nieustannej emisji sukcesu. W tym specyficznym uniwersum wygrany wcale nie musi być sprawiedliwy, przyzwoity ani

tym bardziej prawdomówny w klasycznym tego słowa znaczeniu. Musi on przede wszystkim wyglądać na kogoś, kogo zhipnotyzowany tłum uzna za skutecznego.

Z drugiej strony barykady znajduje się figura przegranego, która w tej logice nie jest tożsama z biedą czy obiektywną winą moralną. Przegranym staje się ten, kto utracił nieuchwytną aurę znaczenia, przestał elektryzować publiczność i nie niesie już za sobą żadnej przydatnej energii politycznej. To rozróżnienie jest w swojej istocie zarazem uderzająco banalne, jak i przerażająco brzemienne w skutki dla całej tkanki społecznej. Banalne, ponieważ sprowadza całą złożoność ludzkiej egzystencji do prymitywnej, niemal plemiennej dwubiegunowości, którą łatwo zarządzać. Brzemienne, bo po dokonaniu tak brutalnej redukcji proces sprawowania władzy staje się operacyjnie znacznie prostszy.

Logika tego systemu zakłada, że zwycięzcy należy się bezwarunkowa nagroda, podczas gdy przegranemu można bezkarnie odebrać godność, wpływ oraz społeczną solidarność. Z punktu widzenia ekonomii politycznej filar ten odpowiada mechanizmom rynku reputacyjnego, który został całkowicie zdominowany przez logikę współczesnego gwiazdorstwa. W dobie nowoczesnego kapitalizmu późnego sukces przestał być wyłącznie kategorią produkcyjną, związaną z wytwarzaniem konkretnych dóbr czy wartości. Stał się on przede wszystkim kategorią wizualną i performatywną, gdzie liczy się nie tyle efekt pracy, co spektakl jej prezentacji. Marka, rozpoznawalność oraz zdolność do przyciągania uwagi tłumu zaczynają funkcjonować jak waluta.

Donald Trump wydaje się rozumieć ten nowy porządek znacznie głębiej niż wielu przedstawicieli klasycznego establishmentu, zarówno z obozu Republikanów, jak i Demokratów. Nie ocenia on swoich współpracowników ani przeciwników jak chłodny urzędnik kadrowy w idealnym państwie weberowskim, opartym na merytokracji i procedurach. Zachowuje się raczej jak właściciel globalnego rynku uwagi, który przy każdym spotkaniu zadaje tylko jedno, kluczowe pytanie o potencjał widowiskowy. Pyta on mianowicie, czy dany człowiek potrafi pociągnąć za sobą publiczność, czy też swoją obecnością psuje światło na scenie. W ten sposób następuje całkowita prywatyzacja kryteriów politycznej wartości.

Zamiast pełnić rolę podmiotu politycznego, jednostka zostaje zdegradowana do roli gracza w nieustannym turnieju rozpoznawalności, gdzie stawką jest przetrwanie w świadomości zbiorowej. Recepcja tego zjawiska w najnowszych badaniach nad populizmem i przywództwem staje się coraz bardziej wyrazista i alarmująca dla współczesnych teoretyków demokracji. Britannica, streszczając klasyczną tradycję weberowską, przypomina nam, że autorytet charyzmatyczny opiera się na przypisywaniu przywódcy niemal nadludzkiej mocy i zdolności. Taki autorytet jest jednak z natury swojej niestabilny i wymaga ciągłej, niemal codziennej reprodukcji dowodów własnej wielkości. Nie wystarczy mieć władzę. Trzeba nieustannie wyglądać na kogoś, kto jest większy od swoich urzędów.

To właśnie tłumaczy, dlaczego świat podzielony na wygranych i przegranych nie jest jedynie przejawem grubiańskiego języka, lecz konieczną matrycą dla podtrzymania charyzmy. Charyzma w tym wydaniu organicznie nie znosi nudy, przewidywalności ani szarej przeciętności, które mogłyby osłabić jej magnetyczne oddziaływanie na masy. Musi ona stale i z chirurgiczną precyzją rozdzielać ludzi na tych, którzy promieniują sukcesem, oraz tych, których blask nieuchronnie gaśnie. Dochodzimy tutaj do bezpośredniego związku między tą specyficzną kulturą sukcesu a koncepcją gospodarki autarkizującej, dążącej do selektywnej suwerenności. Społeczeństwo przygotowywane do akceptacji hegemonii handlowej potrzebuje bowiem prostego kodu moralnego.

Zasady tego kodu są bezlitosne: zwycięzcy biorą, przegrani proszą, a każda próba negocjacji jest postrzegana jako przyznanie się do słabości. Zwycięzcy nakładają taryfy celne jako wyraz swojej siły, podczas gdy przegrani są zmuszeni pokornie negocjować wyjątki od narzuconych im reguł. W tym modelu to zwycięzcy dyktują warunki globalnego bezpieczeństwa, a przegrani muszą gęsto tłumaczyć się z każdego dolara wydanego na obronność. Takie myślenie redukuje całą złożoność współczesnego ładu międzynarodowego do prymitywnej psychologii dominacji i uległości, co czyni je niezwykle nośnym politycznie. Tłum rozumie ten brutalny język natychmiast.

Kto nie potrafi odczytać tego nowego kodu, ten nadal próbuje prowadzić debatę w świecie, którego struktury już dawno uległy nieodwracalnej erozji. W tym miejscu pojawia się ósmy filar, czyli systemowe przepisywanie historii, które stanowi intelektualny kręgosłup całego projektu politycznego Trumpa. Bez tego elementu ściana dźwięku byłaby jedynie uciążliwym hałasem, a podział na wygranych i przegranych wyłącznie cynicznym językiem segregacji społecznej. Przepisywanie historii pozwala bowiem zamienić chwilowy efekt medialny w trwałą i trudną do podważenia percepcję nowej rzeczywistości. W tradycyjnym modelu politycznym spin polegał na korzystnym ustawianiu interpretacji faktów.

W modelu Trumpa stawką jest coś znacznie poważniejszego, mianowicie systematyczne rozmiękczanie samych kryteriów, które pozwalają nam odróżnić fakt od przekazu. Jeżeli uda się skutecznie osłabić wspólne zaufanie do źródeł, procedur weryfikacyjnych, archiwów czy niezależnych ekspertów, wtedy nie trzeba już bronić każdego kłamstwa dowodami. Wystarczy utrzymać własny, szczelny ekosystem pewności siebie i nieustannej repetycji tych samych, uproszczonych komunikatów, które z czasem stają się prawdą. Prawda nie zostaje wtedy pokonana w drodze klasycznej argumentacji czy debaty publicznej; zostaje ona po prostu otoczona i zagłodzona. Imperia rzadko zaczynają się od ciszy.

Współczesna psychologia poznawcza dostarcza nam w tym zakresie niezwykle ważnych narzędzi wyjaśniających mechanizmy, które stoją za taką skutecznością przekazu politycznego. Najnowsze przeglądy i badania publikowane w otwartych zasobach NIH oraz PubMed konsekwentnie

wskazują na istnienie zjawiska znanego jako illusory truth effect. Jest to proces, w którym wielokrotne powtarzanie danej informacji drastycznie zwiększa skłonność odbiorców do uznawania jej za prawdziwą, niezależnie od jej rzetelności. Badania z lat 2024, 2025 i 2026 potwierdzają, że sama repetycja zwiększa płynność poznawczą komunikatu, co mózg ludzki często mylnie interpretuje jako dowód prawdziwości.

Mechanizmy dominacji: Od sułtana obelg do kultu wielkości

Należy zacząć od precyzyjnego rozróżnienia pojęć, gdyż w języku potocznym efekt śpiocha bywa rozumiany zbyt szeroko jako każde późne oddziaływanie przekazu odrywającego się od swojego źródła. W rzeczywistości trumpowska praktyka komunikacyjna jest znacznie bardziej wyrafinowana i opiera się na współdziałaniu wielu mechanizmów, takich jak repetycja, polaryzacja źródeł, performatywna pewność siebie oraz zjawisko iluzorycznej prawdy. Nie mamy tu do czynienia z jedną magiczną sztuczką, lecz z niezwykle złożoną technologią epistemicznej erozji, czyli procesu systematycznego niszczenia fundamentów naszej wspólnej wiedzy i sposobów jej weryfikacji. Trzeba przy tym zachować uczciwość intelektualną i analityczny chłód, by dostrzec, że nie każdą trwałą opinię da się wyjaśnić samą tylko mechaniczną powtarzalnością haseł. Ludzie wierzą w określoną narrację również dlatego, że wzmacnia ona ich tożsamość, usprawiedliwia lęki, porządkuje gniew i dostarcza im upragnionego poczucia wspólnoty.

Właśnie dlatego repetycja okazuje się tak skutecznym narzędziem, gdyż nie działa ona w próżni poznawczej, lecz pada na grunt starannie przygotowany przez polaryzację, resentyment oraz dojmujące poczucie utraty kontroli. Trump nie tworzy alternatywnych faktów z niczego, lecz spaja gotowe frustracje w spójną, wielokrotnie powtarzaną opowieść o zdradzie elit, grabieży narodowego bogactwa i potrzebie przywrócenia utraconej wielkości. W takim układzie historia przestaje być rzetelną kroniką zdarzeń, stając się surowcem w bezwzględnej walce o suwerenność interpretacyjną, gdzie liczy się tylko to, kto narzuci własną wersję przeszłości. To nie jest tylko chaos, to jest ekonomia znieczulenia, w której nadmiar bodźców ma wyłączyć krytyczny aparat odbiorcy. Z perspektywy prawa publicznego ten mechanizm jest szczególnie niebezpieczny, ponieważ porządek konstytucyjny zależy nie tylko od brzmienia ustaw, lecz od tego, czy wspólnota uznaje pewne źródła za wiarygodne.

Jeżeli system wyborczy, sądy, niezależne agencje statystyczne i służby państwowe zostaną konsekwentnie przedstawione jako narzędzia spisku, republika traci swój intersubiektywny fundament zaufania. Wówczas każdy werdykt może zostać ogłoszony oszustwem, każda korekta

atakiem, a każdy wynik manipulacją wrogich sił, co prowadzi do paraliżu instytucjonalnego. Nieprzypadkowo ten filar tak dobrze współgra z wizją państwa gotowego do gwałtownej mobilizacji gospodarczej oraz militarnej, gdzie jedność narracji jest warunkiem skuteczności. Kto wcześniej nauczył obywateli głębokiej podejrzliwości wobec wszystkich pośredników i ekspertów, ten znacznie łatwiej przekona ich, że tylko centrum zna prawdziwy stan zagrożenia. Dziewiąty filar, określany mianem sułtana obelg, bywa przez liberalnych komentatorów banalizowany jako nieprzyzwoity folklor, jakby chodziło wyłącznie o wulgarną manierę.

Tymczasem mamy do czynienia z jedną z najbardziej funkcjonalnych technologii redukcji złożoności, służącą błyskawicznemu przejmowaniu ram debaty publicznej. Nadawanie przezwisk, sprowadzanie oponenta do jednej wady oraz budowanie komiksowej karykatury pozwala zdominować pole walki szybciej, niż przeciwnik zdąży uruchomić aparat logicznej argumentacji. Z punktu widzenia semiotyki politycznej jest to błyskawiczna kolonizacja znaku, natomiast z perspektywy psychologii społecznej mamy do czynienia z kotwiczeniem percepcji wokół negatywnego bodźca. Jest to triumf brutalnego skrótu nad niuansem, w którym obelga staje się formą ostatecznego streszczenia człowieka, zastępując jego biografię, program i dorobek jednym epitetem. Nie jest przypadkiem, że styl ten wzoruje się bardziej na regułach rynku rozrywki niż na klasycznym oratorstwie parlamentarnym.

Trump zrozumiał, że w rzeczywistości nasyconej bodźcami to nie wyważona synteza, lecz celny i bolesny cios zostaje w pamięci masowego odbiorcy na dłużej. Badania nad oddziaływaniem politycznej satyry pokazują, że przekazy podane w formie zabawnej czy szyderczej pozostają poznawczo trwałe i silnie wpływają na późniejsze oceny. Amerykańskie Towarzystwo Psychologiczne odnotowuje, że humorystyczny przekaz bywa lepiej pamiętany niż kontekst jego podania, co sprzyja utrwalaniu negatywnych skojarzeń poza kontrolą świadomości. Nie oznacza to oczywiście, że każda obelga jest z definicji skuteczna, ale połączenie agresji z komizmem znacząco obniża próg społecznego oporu wobec brutalności. Tłum śmieje się tam, gdzie jeszcze chwilę wcześniej powinien czuć moralne oburzenie, co pozwala na stopniowe przesuwanie granic tego, co dopuszczalne w debacie.

Widać wyraźnie, jak sułtan obelg współpracuje z całą resztą systemu: obelga upraszcza świat, ściana dźwięku przyspiesza bieg zdarzeń, a przepisywanie historii wszystko utrwala. Całość domyka figura Donalda Wielkiego, która nadaje przywódcy aurę męża opatrznościowego, występującego nie jako uczestnik sporu, lecz jako jedyny ratunek dla narodu. Gdy wszystkie te mechanizmy zaczynają działać równocześnie, otrzymujemy porządek polityczny o niesłychanej elastyczności ofensywnej, pozwalający na błyskawiczne zmiany narracji. Można zaatakować, wycofać się, wyśmiać krytyka, wzniecić nowy pożar i jeszcze przed zmrokiem ogłosić własne zwycięstwo, pozostawiając

oponentów w stanie permanentnego oszołomienia. Przeciwnik zostaje wówczas z dokumentami, analizami i eleganckimi zastrzeżeniami, przychodząc na pojedynek z przypisem, gdy po drugiej stronie stoi człowiek z reflektorem i tłumem.

Dziesiąty filar, Donald Wielki, dopełnia tę konstrukcję, ponieważ odpowiada na pytanie, dlaczego tak wielu ludzi akceptuje system oparty na chaosie, obeldze i epistemicznym rozchwianiu. Odpowiedź jest stara jak sama władza, choć w wydaniu trumpowskim zyskała nowoczesną oprawę: ludzie nie idą wyłącznie za programem, lecz za figurą wielkości. Kult jednostki, czyli sytuacja, w której postać publiczna jest świadomie przedstawiana jako wyjątkowa i godna bezgranicznego podziwu, pozwala na emocjonalne związanie zwolenników z liderem. Nie musi to od razu oznaczać pełnego totalitaryzmu, wystarczy trwały proces estetycznego wynoszenia przywódcy ponad zwykły obieg politycznej odpowiedzialności i kontroli. W trumpowskim wydaniu wielkość nie jest dyskretna, lecz ostentacyjna, stanowiąc swoistą demokratyzację blichtru, która trafia do wyobraźni masowej.

Złoto nie ma być subtelne, lecz widoczne z końca sali, a monument nie ma wyrażać umiaru, tylko ogłaszać dominację nad otaczającą go przestrzenią. W tym sensie plan przebudowy Białego Domu, którego elementem stała się gigantyczna sala balowa, nie jest tylko kwestią architektonicznej próżności czy kaprysu. Reuters informował w kwietniu 2026 roku, że sąd apelacyjny pozwolił kontynuować budowę tej sali, mimo że projekt wart 400 milionów dolarów budził ogromne kontrowersje proceduralne. Pokazywało to dobitnie, że państwowa przestrzeń ma zostać przepisana w kodzie monumentalnej centralności, tak by odbijała skalę ego przywódcy. Gmach ma nie tylko służyć. Gmach ma przemawiać. Donald Wielki jest jednak czymś więcej niż estetyką; to mechanizm legitymizacji przyszłych przesunięć ustrojowych w stronę modelu wodzowskiego.

W tradycji weberowskiej autorytet charyzmatyczny, czyli władza oparta na przekonaniu o nadzwyczajnych cechach przywódcy, bywa z natury antyinstytucjonalny i napięty wobec porządku prawnego. Rości on sobie prawo do wyjątkowości, która nie chce być związana zwykłą procedurą, zwłaszcza gdy model ten sprzęga się z poczuciem zewnętrznego zagrożenia. Otrzymujemy wówczas niezwykle silną pokusę imperialnej prezydentury, gdzie przywódca występuje jako jedyny gwarant bezpieczeństwa narodowego wrogiego świata. Reuters informował w kwietniu 2026 roku, że Senat zablokował próbę ograniczenia wojennych uprawnień Trumpa w związku z konfliktem z Iranem, popierając szeroką interpretację prerogatyw naczelnego dowódcy. Widać tu wyraźnie, jak mit wielkości przechodzi w praktykę władzy, uzasadniając poszerzoną swobodę działania w sferze użycia siły.

Jeżeli połączyć ten wątek z narastającymi napięciami wewnątrz NATO, obraz ewolucji systemu w stronę personalistyczną staje się jeszcze bardziej wyrazisty i niepokojący. Reuters pisał w kwietniu

2026 roku o nowym kryzysie w sojuszu, wywołanym frustracją Trumpa wobec europejskiej niechęci do wsparcia jego polityki bliskowschodniej. W takiej logice sojusz przestaje być trwałą wspólnotą norm, stając się raczej kontraktem wdzięczności wobec centrum, który można w każdej chwili renegocjować lub zerwać. Prestiż wodza i jego swoboda manewru zyskują pierwszeństwo przed bezosobową trwałością instytucji międzynarodowych, co stawia pod znakiem zapytania dotychczasowy ład. Choć nie są to jeszcze dowody na ostateczny rozpad systemu atlantyckiego, należy zachować najwyższą ostrożność i postawić tezę główną z całą jasnością. Zwycięzcy biorą. Przegrani proszą.

Ściana dźwięku: Jak trumpizm przejmuje kontrolę nad rytmem uwagi

Strategia obecnej administracji USA, analizowana przez pryzmat dziesięciu filarów, jawi się jako precyzyjny projekt budowy państwa zdolnego do dwóch fundamentalnych przełączeń systemowych. Pierwszy z nich to tryb pokojowy, w którym gospodarka podlega selektywnej autarkizacji, czyli procesowi dążenia do gospodarczej samowystarczalności i uniezależnienia od zewnętrznych dostawców, a społeczeństwo zostaje stopniowo oswajane z hierarchią, przewagą egzekutywy oraz uproszczonymi kodami moralnymi. Drugi to tryb kryzysowy, w którym ten sam aparat symboliczny i instytucjonalny może zostać błyskawicznie wykorzystany do mobilizacji w warunkach wojny kinetycznej lub głębokiego napięcia geopolitycznego. Nie twierdzę przy tym, że taki scenariusz został już ostatecznie rozstrzygnięty, gdyż byłaby to nadmierna analityczna pewność. Sugeruję jednak coś znacznie bardziej niepokojącego: architektura polityczna wznoszona wokół figury wodza posiada unikalny walor dual use, służąc jednocześnie hegemonii ekonomicznej i ewentualnej gotowości wojennej.

Na poziomie ekonomicznym model ten promuje specyficzną kombinację protekcjonizmu, fiskalnej użyteczności ceł oraz strategicznego odsprzęgania od wybranych rywali, co ostatecznie podporządkowuje handel twardym racjom bezpieczeństwa narodowego. Równolegle, na płaszczyźnie kulturowej, system ten produkuje społeczeństwo, które z rosnącą naturalnością akceptuje selekcję zwycięzców oraz przegranych, utożsamiając wielkość narodową z bezwzględną dominacją centrum. Warstwa prawna z kolei oswaja opinię publiczną z niezwykle elastycznym rozumieniem prerogatyw egzekutywy, podczas gdy poziom komunikacyjny skutecznie rozprasza społeczną zdolność do wspólnej walidacji faktów. Wreszcie na poziomie antropologicznym wytwarzany jest typ obywatela, który w obliczu niepewności szuka nie tyle demokratycznych

procedur, ile figury silnego i sprawczego opiekuna. To nie jest już zwykła polityka partyjna, lecz systemowa próba przestrojenia zbiorowej wyobraźni.

Współczesny paradygmat naukowy pozwala nam opisać to zjawisko bez popadania w tanią panikę, ale i bez zgubnej naiwności, która cechuje wielu obserwatorów. Historyczny instytucjonalizm, czyli nurt badawczy analizujący, jak ewolucja struktur politycznych kształtuje długofalowe decyzje państwowe, przypomina nam wszak, że trwałość każdego ustroju zależy nie tylko od zachowań osadzonych w instytucjach, lecz przede wszystkim od narracji uzasadniających te zachowania. Badania nad populizmem wykonawczym dowodzą natomiast, że personalistyczni liderzy często wykorzystują legalne instrumenty państwa do stopniowego wypychania nieformalnych norm liberalnych poza nawias akceptowalności. Psychologia poznawcza ostrzega nas przy tym, że nieustanna repetycja i radykalna prostota przekazu drastycznie wzmacniają ludzką podatność na fałszywe przekonania. Socjologia weberowska uczy zaś, że charyzma jest potężna, lecz z natury niestabilna i dlatego stale potrzebuje karmienia kryzysami, sukcesami lub demonstracjami wielkości.

Ekonomia polityczna dodaje do tego obrazu istotne spostrzeżenie, że protekcjonizm nie musi być wyłącznie narzędziem regulacji handlu, lecz może stać się instrumentem produkcji politycznej lojalności. Wszystkie te dyscypliny spotykają się dziś w jednym, kluczowym punkcie, wskazując, że władza personalistyczna nie jest jedynie anomalią kulturową, lecz nowoczesną formą zarządzania niepewnością. Tezy zawarte w niniejszej analizie zasługują zatem nie na defensywne usprawiedliwianie, lecz na odważne rozwinięcie, ponieważ ich siła polega na integralnym ujęciu ekonomii i symboliki. Nie redukują one lidera do roli komedianta czy przypadku psychologicznego, lecz pokazują przywódcę, który zdołał połączyć estetykę celebryty z pragmatyką transakcyjnego władcy. To właśnie ta synteza pozwoliła mu na skuteczne połączenie technik rynkowych z logiką plemienia oraz języka rozrywki z logiką stanu wyjątkowego.

Wiele współczesnych elit nie potrafiło rozpoznać tego mechanizmu, ponieważ zbyt mocno wierzyły one w dogmat, że estetyczna tandeta musi być politycznie płytka i nieskuteczna. Otóż nie musi, gdyż czasem właśnie owa tandeta okazuje się najdoskonalszym nośnikiem brutalnej skuteczności, tłumacząc świat znacznie szybciej i dobitniej niż jakakolwiek intelektualna subtelność. Można zatem zamknąć tę część wywodu jedną tezą, którą warto zachować w pamięci niczym ostre, analityczne narzędzie. Trumpizm w wydaniu administracyjnym nie jest po prostu stylem rządzenia człowieka o wielkim ego, lecz stanowi kompletny protokół władzy dla epoki informacyjnego przeciążenia. Jego siłą nie jest elegancja, lecz modułowość, pozwalająca na zarządzanie gospodarką, wojną celną oraz konfliktami symbolicznymi. Zwycięzcy biorą. Przegrani proszą.

Za pomocą tego protokołu można kontrolować relacje sojusznicze, kształtować pamięć zbiorową, a nawet zarządzać samym pojęciem prawdy, co czyni go narzędziem niezwykle niebezpiecznym. To właśnie dlatego lekceważenie tej logiki jest luksusem, na który dojrzałe społeczeństwa nie powinny sobie pozwalać. Imperia rzadko zaczynają się od ciszy, częściej biorą swój początek w owacjach dla człowieka obiecującego, że uczyni wszystko wielkim, a później dyskretnie zmienia znaczenie słowa wszystko. Szósty filar, nazwany ścianą dźwięku, jest jedną z najważniejszych technik nowoczesnego przywództwa plebiscytarnego, ponieważ dotyczy nie tyle treści polityki, ile samej infrastruktury uwagi. W epoce nadprodukcji bodźców polityk nie wygrywa już wyłącznie dzięki lepszym argumentom, lecz dzięki zdolności do przechwytywania rytmu dnia, tygodnia i afektu tłumu.

Trump rozumie doskonale coś, czego wielu jego krytyków wciąż nie chce przyjąć do wiadomości. Władza w społeczeństwie cyfrowym nie polega bowiem jedynie na decydowaniu, lecz przede wszystkim na tym, kto zdoła zmusić innych do nieustannego reagowania na swoje działania. Kto dyktuje tempo i narzuca rytm cyklu medialnego, ten zyskuje strategiczną przewagę nad tymi, którzy dopiero próbują zrozumieć zmieniające się zasady tej brutalnej gry. Jest to mechanizm niezwykle skuteczny, gdyż w świecie nadmiaru informacji to właśnie zdolność do bycia słyszanym ponad zgiełkiem decyduje o politycznym przetrwaniu. Zrozumienie tej dynamiki jest kluczowe dla pojęcia, dlaczego tradycyjne instytucje wydają się tak bezradne wobec nowej formy sprawowania władzy. To nie jest już klasyczne ustawianie agendy, lecz wyrafinowana forma przemocy czasowej wymierzonej bezpośrednio w politycznego oponenta.

Ściana dźwięku i antropologia sukcesu: Mechanizmy władzy Trumpa

Przeciwnik nie zostaje jedynie zmuszony do popełnienia błędu, lecz osadzony w stanie permanentnego opóźnienia względem pędzącej i nieprzewidywalnej rzeczywistości. W praktyce ściana dźwięku, czyli mechanizm polegający na gwałtownym mnożeniu bodźców informacyjnych, funkcjonuje jako precyzyjna maszyna do rozpraszania odpowiedzialności. Gdy na horyzoncie pojawia się temat groźny, niewygodny lub potencjalnie kompromitujący, system nie reaguje tradycyjną linią obrony, lecz generuje nowy, przeciążający obieg. Każdy symboliczny pożar gasi się tu kolejnym, jeszcze większym zarzewiem konfliktu, nową prowokacją lub radykalną groźbą. To nie jest tylko chaos. To jest ekonomia znieczulenia.

Doskonałą ilustracją tego mechanizmu był ruch z lipca 2025 roku, kiedy Trump pozwał Wall Street Journal oraz News Corp na astronomiczną kwotę dziesięciu miliardów dolarów. Pretekstem była publikacja łącząca jego nazwisko z materiałami dotyczącymi Jeffreya Epsteina, choć już w kwietniu

2026 roku sędzia oddalił to powództwo jako bezzasadne. Z perspektywy analitycznej wartość prawna tego pozwu była jednak drugorzędna wobec jego kluczowej funkcji politycznej, jaką było przejęcie inicjatywy narracyjnej. Zamiast mozolnie odpierać zarzuty dotyczące przeszłości, Trump przeniósł starcie na grunt widowiskowego odwetu prawnego, stając się reżyserem nowego spektaklu. W ten sposób oskarżony błyskawicznie przeistacza się w oskarżyciela, zmuszając media do relacjonowania nowej, ofensywnej dynamiki sporu.

Zjawisko to należy pojąć z całą bezwzględnością intelektualną, gdyż ściana dźwięku nie jest objawem dyscyplinarnej słabości, lecz formą świadomego zarządzania percepcją. W tym modelu hałas skutecznie zastępuje merytoryczną linię obrony, a nieustanny ruch staje się substytutem jakichkolwiek racjonalnych wyjaśnień. Z perspektywy nauk o komunikacji mamy do czynienia ze skrajną intensyfikacją logiki mediatyzacji, czyli procesu dostosowywania działań politycznych do wymogów i formatów narzucanych przez media masowe. Antropologia widowiska dostrzega tu z kolei rytuał odnowienia centralnej figury poprzez cykliczne generowanie poczucia zagrożenia i następującego po nim ocalenia. Przywódca staje się jedynym stałym punktem w świecie, który sam wprawił w drżenie.

W kategoriach ekonomii informacji mechanizm ten polega na celowym podnoszeniu kosztów przetworzenia sygnału przez odbiorców oraz politycznych przeciwników. Jeśli centrum władzy nieustannie zalewa przestrzeń publiczną nowymi konfliktami, to zdolność społeczeństwa do hierarchizacji naruszeń ulega drastycznemu osłabieniu. W konsekwencji osłabieniu ulega także społeczna sankcja wobec nadużyć, gdyż w powszechnym odczuciu wszystko staje się równie głośne i równie nieważne. Gdy każdy bodziec krzyczy o swojej wyjątkowości, nic nie wydaje się już naprawdę rozstrzygające ani ostateczne dla losów wspólnoty. Gmach ma nie tylko służyć. Gmach ma przemawiać, zagłuszając przy tym wszelkie głosy krytyki.

Ściana dźwięku posiada również istotny wymiar strategiczny w kontekście zarządzania nastrojami społecznymi w obliczu potencjalnych konfliktów zbrojnych. Przywódca, który przyzwyczaił opinię publiczną do stanu nieustannego alarmu, dysponuje społeczeństwem o znacząco obniżonym progu zaskoczenia. Skoro przez lata każde wydarzenie przedstawiano jako dziejowy przełom, zdradę lub katastrofę, realna eskalacja militarna może zostać gładko wchłonięta przez istniejącą infrastrukturę afektywną. Nie ma potrzeby budowania psychologii mobilizacji od podstaw, ponieważ została ona już dawno wytworzona i utrwalona w codziennym doświadczeniu. Społeczeństwo przywyka do życia w temperaturze quasi-wyjątkowej, co daje administracji ogromną przewagę operacyjną.

Siódmy filar tego systemu, czyli binarny podział na wygranych i przegranych, stanowi właściwą antropologię trumpowskiego porządku politycznego. Nie jest to jedynie brutalny język kampanii wyborczej, lecz fundamentalny sposób klasyfikowania ludzi, instytucji oraz całych państw według

zdolności do emisji sukcesu. Wygrany w tym systemie nie musi być sprawiedliwy, przyzwoity ani nawet prawdomówny w klasycznym tego słowa znaczeniu. Musi on jedynie emanować skutecznością, którą tłum będzie w stanie instynktownie rozpoznać i zaakceptować jako formę siły. To rozróżnienie, choć prymitywne w swojej dwubiegunowości, okazuje się niezwykle skuteczne w zarządzaniu nowoczesnym państwem.

Przegrany natomiast nie jest w tej optyce osobą biedną czy winną, lecz kimś, kto utracił aurę znaczenia i przestał elektryzować publiczność. Z punktu widzenia ekonomii politycznej mechanizm ten odpowiada logice rynku reputacyjnego, który został całkowicie zdominowany przez mechanizm gwiazdorstwa. W nowoczesnym kapitalizmie późnym sukces przestał być kategorią czysto produkcyjną, stając się przede wszystkim wartością wizualną oraz performatywną. Marka, rozpoznawalność oraz zdolność do przyciągania uwagi zaczynają działać jak twarda waluta, wymienialna na realne wpływy polityczne. Zwycięzcy biorą. Przegrani proszą.

Trump rozumie ten nowy porządek znacznie głębiej niż tradycyjni politycy obu głównych partii, którzy wciąż operują w dawnych paradygmatach. Nie ocenia on ludzi jak urzędnik państwa weberowskiego, czyli modelu biurokracji opartej na racjonalnych procedurach i hierarchii kompetencji, lecz jak właściciel globalnego rynku uwagi. Kluczowe pytanie nie dotyczy kwalifikacji, lecz zdolności do przyciągania tłumu i utrzymywania go w stanie ciągłego napięcia. Następuje tu swoista prywatyzacja kryteriów wartości politycznej, gdzie obywatel przestaje być nośnikiem praw, a staje się graczem w turnieju rozpoznawalności. Imperia rzadko zaczynają się od ciszy, a to imperium budowane jest na fundamencie nieustannego blasku fleszy.

Współczesne badania nad populizmem coraz wyraźniej wskazują na ewolucję autorytetu charyzmatycznego, który wymaga ciągłej reprodukcji dowodów własnej wielkości. Jak przypomina tradycja socjologiczna, autorytet charyzmatyczny, czyli rodzaj władzy oparty na przypisywaniu przywódcy nadludzkich cech, jest z natury niestabilny. Nie znosi on nudy ani biurokratycznej przeciętności, wymagając stale nowych spektakli potwierdzających wyjątkowość lidera. Przywódca musi nieustannie wyglądać na kogoś, kto przerasta sprawowany urząd i jest zdolny do przekraczania zastanego porządku prawnego. To właśnie tłumaczy, dlaczego podział na świat wygranych i przegranych jest konieczną matrycą dla podtrzymania tej specyficznej charyzmy.

Dochodzimy w tym miejscu do ścisłego związku między kulturą sukcesu a modelem gospodarki dążącej do samowystarczalności i selektywnej suwerenności. Społeczeństwo przygotowywane do akceptacji hegemonii handlowej potrzebuje prostego kodu moralnego, który uzasadni brutalność działań na arenie międzynarodowej. Zwycięzcy nakładają taryfy celne, podczas gdy przegrani są zmuszeni negocjować wyjątki i prosić o łagodniejszy wymiar kary. Zwycięzcy dyktują warunki bezpieczeństwa, a przegrani muszą gęsto tłumaczyć się z poziomu swoich wydatków obronnych

przed surowym trybunałem lidera. Takie myślenie redukuje złożoność ładu światowego do psychologii dominacji, co czyni je niezwykle nośnym politycznie.

Ósmy filar, czyli systematyczne przepisywanie historii, stanowi intelektualny kręgosłup całego projektu, nadając hałasowi znamiona trwałej rzeczywistości. Bez tego elementu ściana dźwięku byłaby jedynie przejściowym zgiełkiem, a podział na wygranych i przegranych – cynicznym językiem segregacji. Przepisywanie przeszłości pozwala zamienić chwilowy efekt medialny w trwałą percepcję, która staje się dla zwolenników jedyną dostępną prawdą. W tradycyjnej polityce stawką była interpretacja faktów, natomiast w modelu Trumpa chodzi o całkowite rozmiękczenie kryteriów odróżniania faktu od przekazu. Prawda nie zostaje tu pokonana w otwartej debacie, lecz zostaje otoczona i skutecznie zagłodzona przez brak dostępu do uwagi.

Współczesna psychologia poznawcza dostarcza nam precyzyjnych narzędzi do zrozumienia, dlaczego ten mechanizm jest tak skuteczny nawet w społeczeństwach o wysokim dostępie do informacji. Najnowsze przeglądy i badania publikowane w zasobach NIH oraz PubMed konsekwentnie wskazują na istnienie tak zwanego illusory truth effect. Jest to zjawisko polegające na podświadomej tendencji do uznawania powtarzanych informacji za prawdziwe, niezależnie od ich faktycznej rzetelności czy logicznej spójności. Badania z lat 2024–2026 potwierdzają, że sama repetycja komunikatu znacząco zwiększa jego płynność poznawczą, którą mózg odbiorcy mylnie interpretuje jako dowód prawdziwości. Nie izolacja, lecz reglamentowana dominacja nad procesami poznawczymi staje się ostatecznym celem tej strategii.

Mechanika Trumpizmu: Od sułtana obelg do kultu wielkości

Warto zacząć od precyzyjnego rozróżnienia pojęciowego, bowiem w potocznym dyskursie efekt śpiocha, czyli zjawisko psychologiczne polegające na wzroście siły przekazu wraz z upływem czasu przy jednoczesnym zatarciu pamięci o jego niewiarygodnym źródle, bywa rozumiany nazbyt szeroko. W rzeczywistości trumpowska praktyka polityczna stanowi znacznie bardziej wyrafinowaną technologię epistemicznej erozji, w której repetycja współdziała z polaryzacją źródeł oraz performatywną pewnością siebie lidera. Nie mamy tu do czynienia z pojedynczą socjotechniczną sztuczką, lecz z wielowarstwowym systemem, który systematycznie kruszy fundamenty obiektywnego poznania i zastępuje je lojalnością wobec narracji. Trzeba przy tym zachować uczciwość intelektualną i dostrzec, że sama mechaniczna powtarzalność nie wystarczyłaby do zbudowania tak trwałego gmachu przekonań u milionów odbiorców. To nie jest tylko chaos. To jest ekonomia znieczulenia.

Ludzie wierzą w trumpowskie komunikaty nie tylko z powodu ich natrętnej obecności w przestrzeni medialnej, lecz przede wszystkim dlatego, że dana opowieść skutecznie wzmacnia ich tożsamość i usprawiedliwia głęboko zakorzenione lęki. Narracja ta porządkuje społeczny gniew, dostarczając wspólnocie poczucia sensu w świecie, który wydaje się im coraz bardziej obcy i niezrozumiały. Repetycja okazuje się tak skuteczna, ponieważ nie działa w próżni poznawczej, lecz pada na grunt starannie przygotowany przez resentyment oraz dojmujące poczucie utraty kontroli nad własnym losem. Trump nie tyle kreuje alternatywne fakty z próżni, co raczej pełni rolę demiurga spajającego rozproszone frustracje w koherentną sagę o zdradzie elit i potrzebie przywrócenia narodowej wielkości. W takim układzie historia przestaje być rzetelną kroniką zdarzeń. Staje się surowcem w bezwzględnej walce o suwerenność interpretacyjną.

Z perspektywy prawa publicznego ten mechanizm jest szczególnie niebezpieczny, ponieważ stabilność porządku konstytucyjnego zależy nie tylko od litery ustaw, lecz od uznawania przez wspólnotę pewnych źródeł za wiarygodne. Jeżeli system wyborczy, niezależne sądy oraz agencje statystyczne zostaną konsekwentnie przedstawione jako narzędzia spisku, republika traci grunt intersubiektywnego zaufania, czyli podzielanego przez obywateli przekonania o obiektywności reguł gry. Wówczas każdy niekorzystny werdykt może zostać zinterpretowany jako oszustwo, a każda merytoryczna korekta jako brutalny atak wrogich sił na suwerena. Ten filar systemu idealnie współgra z wizją państwa zmilitaryzowanego i gotowego do permanentnej mobilizacji gospodarczej pod wodzą silnego centrum. Kto wcześniej nauczył obywateli głębokiej podejrzliwości wobec wszystkich instytucjonalnych pośredników, ten bez trudu przekona ich, że tylko on zna prawdę o stanie zagrożenia.

Dziewiąty filar systemu, określany mianem sułtana obelg, bywa przez liberalnych komentatorów banalizowany jako nieprzyzwoity folklor, jakby chodziło wyłącznie o brak wychowania czy wulgarną manierę. Tymczasem jest to jedna z najbardziej funkcjonalnych technologii redukcji złożoności, służąca do błyskawicznego zarządzania uwagą masowego odbiorcy. Nadawanie przezwisk oraz sprowadzanie oponenta do jednej, jaskrawej wady pozwala na przejęcie ram debaty znacznie szybciej, niż przeciwnik zdąży uruchomić swój aparat merytorycznej argumentacji. Z punktu widzenia semiotyki politycznej mamy tu do czynienia z błyskawiczną kolonizacją znaku, gdzie jeden epitet skutecznie zastępuje całą biografię, program i strukturę motywacji rywala. Jest to triumf brutalnego skrótu nad niuansem. Obelga staje się formą streszczenia człowieka.

Trump doskonale zrozumiał, że w rzeczywistości nasyconej nadmiarem bodźców to nie wyważona synteza, lecz celny i bolesny cios zostaje najdłużej w pamięci zbiorowej. Badania nad oddziaływaniem komunikacji humorystycznej pokazują, że przekazy podane w formie szyderstwa mogą pozostawać poznawczo trwałe i znacząco wpływać na późniejsze oceny odbiorców.

Amerykańskie Towarzystwo Psychologiczne odnotowuje, że satyra polityczna wywołuje specyficzny rodzaj efektu śpiocha, w którym zabawny komunikat jest pamiętany lepiej niż kontekst, w jakim go sformułowano. Nie oznacza to oczywiście, że każda agresywna odzywka jest z definicji skuteczna, niemniej połączenie agresji z komizmem drastycznie obniża próg społecznego oporu. Tłum zaczyna się śmiać tam, gdzie jeszcze chwilę wcześniej, w normalnych warunkach, powinien poczuć głębokie oburzenie.

Widać wyraźnie, jak dalece sułtan obelg współpracuje z pozostałymi elementami tego autokratycznego mechanizmu, tworząc synergię trudną do przełamania tradycyjnymi metodami. Obelga upraszcza skomplikowany świat, ściana dźwięku przyspiesza bieg zdarzeń, a systematyczne przepisywanie historii utrwala nową, pożądaną wersję rzeczywistości. Donald Wielki domyka tę strukturę aurą, w której przywódca nie występuje jako zwykły uczestnik politycznego sporu, lecz jako jedyny mąż opatrznościowy zdolny unieść ciężar dziejów. Gdy wszystkie te procesy zaczynają działać równocześnie, otrzymujemy porządek o niesłychanej elastyczności ofensywnej, pozwalający na ciągłe zmiany narracji przy zachowaniu pełnej dominacji. Przeciwnik zostaje wówczas z dokumentami i eleganckimi zastrzeżeniami, podczas gdy lider kontroluje emocje tłumu. Przychodzi on na pojedynek z przypisem, gdy po drugiej stronie stoi człowiek z reflektorem.

Dziesiąty filar, czyli postać Donalda Wielkiego, odpowiada na fundamentalne pytanie o przyczyny akceptacji systemu opartego na chaosie, nacisku i epistemicznym rozchwianiu. Odpowiedź jest stara jak sama władza, choć w tym wydaniu zyskała nowoczesną, medialną oprawę: ludzie nie idą wyłącznie za programem, lecz za sugestywną figurą wielkości. Kult jednostki, definiowany jako sytuacja, w której postać publiczna jest świadomie kreowana na istotę wyjątkową i godną bezgranicznego podziwu, nie musi od razu oznaczać pełnego totalitaryzmu. Wystarczy trwały proces estetycznego i emocjonalnego wynoszenia lidera ponad zwykły obieg politycznej odpowiedzialności, co czyni go nietykalnym w oczach zwolenników. W trumpowskim wydaniu ta wielkość nie jest dyskretna, lecz ostentacyjna, stanowiąc swoistą demokratyzację blichtru. Złoto nie ma być subtelne. Ma być widoczne z końca sali.

Monumentalizm tej władzy znajduje swoje odzwierciedlenie w konkretnych działaniach architektonicznych, które mają legitymizować nową hierarchię w przestrzeni publicznej. Plan przebudowy Białego Domu, obejmujący powstanie gigantycznej sali balowej, nie jest jedynie kwestią architektonicznej próżności czy braku gustu. Reuters informował w kwietniu 2026 roku, że mimo sporów prawnych sąd apelacyjny pozwolił na kontynuację tej inwestycji wartej około 400 milionów dolarów. Projekt ten stanowi czytelny sygnał polityczny, pokazujący, że państwowa przestrzeń ma zostać przepisana w kodzie monumentalnej centralności, właściwej dla systemów

wodzowskich. Gmach ma nie tylko służyć. Gmach ma przemawiać. Zwycięzcy biorą. Przegrani proszą.

Architektura wodzostwa: Od estetyki celebryty do protokołu władzy

W polityce sprawowanie urzędu rzadko sprowadza się do zwykłego administrowania, bowiem w modelu personalistycznym gmach ma nie tylko służyć, ale przede wszystkim przemawiać skalą ego lidera. Donald Wielki nie jest jedynie projektem estetycznym, lecz stanowi precyzyjny mechanizm legitymizacji głębokich przesunięć w strukturze ustrojowej państwa, które mają nastąpić w niedalekiej przyszłości. Zgodnie z tradycją weberowską, autorytet charyzmatyczny z natury rzeczy pozostaje w napięciu wobec porządku prawno-racjonalnego, ponieważ rości sobie prawo do absolutnej wyjątkowości. Taka władza nie chce być krępowana przez żmudne procedury, gdyż postrzega je jako zbędny balast ograniczający wizję przywódcy, która nie znosi sprzeciwu. Gdy ten model sprzęga się z permanentnym poczuciem zewnętrznego zagrożenia, rodzi się niezwykle silna pokusa budowy imperialnej prezydentury o niemal nieograniczonym zasięgu. Widać to wyraźnie w praktyce politycznej, gdzie mit wielkości płynnie przechodzi w konkretne narzędzia sprawowania kontroli nad aparatem państwowym. Gmach ma nie tylko służyć. Gmach ma przemawiać.

W kwietniu 2026 roku Reuters donosił o zablokowaniu przez Senat kolejnej próby ograniczenia wojennych uprawnień prezydenta w związku z narastającym konfliktem z Iranem. Większość republikańska lojalnie poparła stanowisko Białego Domu, uznając, że krótkotrwałe działania defensywne w pełni mieszczą się w szerokich prerogatywach naczelnego dowódcy. Przywódca w tym układzie nie tylko musi wyglądać na potężnego, lecz powinien działać z przekonaniem, że jego szczególna misja uzasadnia swobodę w sferze użycia siły. Ta elastyczność staje się fundamentem nowej doktryny, w której prawo ustępuje miejsca doraźnej konieczności politycznej definiowanej przez ośrodek prezydencki. Instytucje, zamiast stanowić barierę dla samowoli, zaczynają pełnić funkcję pasów transmisyjnych dla woli jednostki, co zmienia ich pierwotny charakter. Zwycięzcy biorą. Przegrani proszą.

Obraz ten nabiera jeszcze ostrzejszych barw, gdy przyjrzymy się narastającym napięciom wewnątrz struktur Paktu Północnoatlantyckiego, które Trump traktuje w sposób wybitnie transakcyjny. Doniesienia medialne z wiosny 2026 roku sugerowały głęboki kryzys wywołany frustracją prezydenta wobec europejskiej powściągliwości w kwestii wsparcia operacji przeciwko Teheranowi. Pojawiły się wówczas realne rozważania dotyczące drastycznego ograniczenia obecności wojsk amerykańskich na Starym Kontynencie, co wstrząsnęło fundamentami dotychczasowego

bezpieczeństwa. Choć nie są to jeszcze dowody na ostateczny rozpad ładu atlantyckiego, stanowią one niezwykle czytelny sygnał zmiany paradygmatu w relacjach międzynarodowych. W personalistycznym modelu wodzowskim sojusz przestaje być trwałą wspólnotą norm, a staje się zmiennym kontraktem wdzięczności wobec centrum. Prestiż wodza oraz jego swoboda manewru zyskują priorytet nad bezosobową trwałością wieloletnich instytucji międzynarodowych.

Strategię obecnej administracji można interpretować jako ambitny projekt budowy państwa zdolnego do funkcjonowania w trybie dwóch systemowych przełączeń. Pierwsze z nich to przełączenie pokojowe, w którym gospodarka podlega selektywnej autarkizacji, a społeczeństwo oswaja się z hierarchią i ekonomicznym naciskiem. W tym stanie obywatele przyzwyczajają się do prostych kodów moralnych oraz wyraźnej przewagi władzy wykonawczej nad pozostałymi organami kontrolnymi. Drugie to przełączenie kryzysowe, pozwalające natychmiast wykorzystać ten sam aparat symboliczny do pełnej mobilizacji w warunkach wojny kinetycznej. Architektura polityczna budowana wokół figury wodza posiada zatem unikalny walor podwójnego zastosowania (dual use), czyli zdolność do jednoczesnego pełnienia funkcji cywilnych i militarnych, co pozwala na płynne przechodzenie między trybami zarządzania. Służy ona zarówno budowaniu hegemonii gospodarczej, jak i przygotowaniu zaplecza dla ewentualnego starcia zbrojnego o globalnym zasięgu.

Na poziomie ekonomicznym model ten promuje specyficzną kombinację protekcjonizmu oraz strategicznego odsprzęgania od wybranych rywali rynkowych, co ma wzmocnić narodową samowystarczalność. Handel zostaje tu całkowicie podporządkowany racjom bezpieczeństwa narodowego, przy czym cła pełnią funkcję narzędzia fiskalnej i politycznej użyteczności w relacjach z partnerami. Równolegle na poziomie kulturowym system produkuje społeczeństwo, które znacznie łatwiej akceptuje brutalną selekcję na zwycięzców oraz przegranych w wyścigu o zasoby. Wielkość narodowa zostaje utożsamiona z dominacją centrum, co skutecznie eliminuje przestrzeń na niuanse, kompromisy czy pluralizm opinii. To nie jest tylko chaos. To jest ekonomia znieczulenia, która pozwala masom znosić koszty radykalnych zmian strukturalnych bez buntu. W takiej logice każda decyzja gospodarcza staje się aktem lojalności wobec narodowego projektu i jego lidera.

Przemiany te sięgają głęboko w sferę prawną, gdzie opinia publiczna zostaje stopniowo oswajana z niezwykle elastycznym rozumieniem prerogatyw egzekutywy w sytuacjach nadzwyczajnych. Jednocześnie na poziomie komunikacyjnym system skutecznie rozprasza zdolność obywateli do wspólnej walidacji faktów, co prowadzi do informacyjnej atomizacji i zagubienia. W wymiarze antropologicznym wytwarza się typ obywatela, który zamiast stabilnych procedur szuka figury silnego i sprawczego opiekuna, zdolnego do podjęcia każdej decyzji. Nie mamy tu do czynienia ze

zwykłą polityką partyjną, lecz z systemową próbą przestrojenia całej wyobraźni zbiorowej na nowe tory. Współczesny paradygmat naukowy pozwala nam opisać to zjawisko bez zbędnej paniki, ale i bez zgubnej naiwności, która cechuje wielu obserwatorów. Historyczny instytucjonalizm, czyli nurt badawczy analizujący wpływ utrwalonych struktur i narracji na procesy polityczne, przypomina bowiem, że trwałość ustroju zależy nie tylko od liter prawa.

Badania nad populizmem wykonawczym, definiowanym jako strategia bezpośredniego mobilizowania mas przy jednoczesnym demontażu instytucjonalnych bezpieczników, pokazują, że przywódcy personalistyczni potrafią mistrzowsko wykorzystywać legalne instrumenty państwa. Psychologia poznawcza ostrzega nas, że ciągła repetycja i skrajna prostota przekazu drastycznie wzmacniają podatność na fałszywe przekonania oraz uległość wobec autorytetu. Socjologia weberowska uczy natomiast, że charyzma, choć potężna, jest z natury niestabilna i wymaga stałego dopływu sukcesów, kryzysów lub demonstracji siły. Ekonomia polityczna dodaje do tego obrazu istotny element: protekcjonizm może być skutecznym instrumentem produkcji politycznej lojalności poprzez nagradzanie wybranych grup interesu. Wszystkie te dyscypliny spotykają się w punkcie, w którym władza personalistyczna jawi się jako nowoczesna forma zarządzania niepewnością. Polega ona na kolonizacji wyobraźni i koncentracji decyzji w jednym ręku, co daje złudzenie stabilności w chaotycznym świecie.

Tezy te zasługują na odważne rozwinięcie, ponieważ ich siła tkwi w jednoczesnym uwzględnieniu twardych czynników ekonomicznych oraz głębokiej, emocjonalnej symboliki. Nie wolno nam redukować Trumpa do roli komedianta czy chwilowego populisty, gdyż byłoby to przejawem intelektualnego lenistwa i braku wyobraźni. Mamy przed sobą lidera, który połączył estetykę celebryty z pragmatyką transakcyjnego władcy oraz język rozrywki z logiką stanu wyjątkowego. Ta synteza pozostała nierozpoznana przez wiele elit, które błędnie założyły, że estetyczna tandeta musi oznaczać polityczną płytkość i brak skuteczności. Otóż nie musi, gdyż czasem właśnie ona staje się najdoskonalszym nośnikiem brutalnej siły, tłumacząc świat szybciej niż jakakolwiek subtelna analiza. Trumpizm w wydaniu administracyjnym to nie tylko styl, lecz kompletny protokół władzy dla epoki przeciążenia informacyjnego i geopolitycznej fragmentacji.

Siłą tego modelu nie jest elegancja, lecz jego modułowość, która pozwala zarządzać zarówno gospodarką, jak i konfliktami symbolicznymi w sposób niezwykle sprawny. Można nim sterować wojną celną, relacjami z sojusznikami, a nawet samą pamięcią zbiorową i pojęciem prawdy obiektywnej, dostosowując je do bieżących potrzeb. Lekceważenie tej logiki jest luksusem, na który dojrzałe społeczeństwa demokratyczne po prostu nie powinny sobie w obecnych czasach pozwalać. Musimy zrozumieć, że nie izolacja, lecz reglamentowana dominacja stanowi właściwy cel tych wszystkich skomplikowanych zabiegów ustrojowych i wizerunkowych. Imperia rzadko zaczynają się

od ciszy, częściej towarzyszą im owacje dla człowieka obiecującego powrót do mitycznej wielkości i porządku. Taki lider najpierw obiecuje uczynić wszystko wielkim, a dopiero później, niemal niezauważalnie, zmienia znaczenie słowa wszystko.

Architektura władzy: Od instytucji do personalistycznego centrum

Precyzyjne zdefiniowanie mechanizmów władzy jest niezbędne, by uchronić naszą analizę przed dwoma symetrycznymi błędami poznawczymi. Pierwszy z nich polega na szkodliwej infantylizacji zjawiska, sprowadzającej skomplikowane procesy polityczne do poziomu chwilowego kaprysu jednego człowieka. Drugi błąd to niebezpieczna mistyfikacja sugerująca, że klucz do zrozumienia współczesnej Ameryki leży wyłącznie w sferze psychologii jednostki, a nie w strukturach państwa. Tymczasem urząd prezydenta Stanów Zjednoczonych nie przypomina prywatnego tronu, lecz stanowi raczej newralgiczny węzeł, w którym przecinają się wektory najpotężniejszych sił globalnych. Wokół Białego Domu nieustannie pulsują interesy resortów siłowych, aparatu bezpieczeństwa narodowego, zaplecza partyjnego oraz wielkiego biznesu. Do tego dochodzą rynki finansowe, media oraz potężny, konstytucyjnie ugruntowany mandat wyborczy, który nadaje tym działaniom legitymację. Dlatego trafniej jest mówić nie o ekscesie osobowości, lecz o przemyślanej strategii personalistycznego sterowania wielkim państwem sieciowym.

Współczesny przywódca o ambicjach autorytarnych rzadko dąży do całkowitego zniesienia zastanych instytucji, gdyż byłoby to operacyjnie kosztowne i ryzykowne. Zamiast tego stara się on systematycznie przestawiać ich wewnętrzne mechanizmy tak, by zaczęły funkcjonować jako bezpośrednie przedłużenia centrum politycznego, a nie autonomiczne źródła merytorycznej korekty. W naukach politycznych proces ten określa się mianem executive aggrandizement, czyli praktyki polegającej na stopniowym wzmacnianiu władzy wykonawczej kosztem osłabiania mechanizmów kontroli poziomej i równowagi sił. Raport instytutu V-Dem z 2026 roku wskazuje właśnie na Stany Zjednoczone jako na przypadek modelowy, w którym nastąpiła wyjątkowo gwałtowna koncentracja prerogatyw egzekutywy. Zjawisko to idzie w parze z celowym paraliżowaniem instytucjonalnych hamulców, które dotąd gwarantowały stabilność systemu. Przywódca nie znosi procedur, on je kolonizuje, zmieniając ich wektor z ochrony prawa na ochronę politycznego centrum.

Tak zwany model piasty i szprych, wywodzący się z teorii organizacji, znajduje w tej architekturze władzy swoje głębokie uzasadnienie naukowe. Jest to specyficzna forma hierarchizacji, w której autorytet rozciąga się od centralnego ośrodka na jednostki peryferyjne, co teoretycznie zwiększa

szybkość koordynacji i zależność podmiotów od centrum. Badania nad strukturą typu hub and spoke dowodzą, że taki układ bywa niezwykle efektywny tam, gdzie kluczowa jest kontrola standardów oraz centralne rozstrzyganie sporów. Niemniej jednak ceną za tę sprawność jest drastyczne osłabienie autonomii lokalnej oraz wzrost podatności całego systemu na błędy wynikające z uznaniowości lidera. W polityce trumpowskiej ten strukturalny koszt nie jest postrzegany jako wada uboczna, lecz stanowi integralną część funkcjonalności całego projektu. Im słabsze są samodzielne ośrodki eksperckie, tym trudniej o powstanie koalicji zdolnej do skutecznego ograniczenia impulsów płynących od przywódcy. Personalizacja władzy nie jest zatem jedynie estetyczną ozdobą stylu, lecz narzędziem zarządzania ryzykiem przez atomizację otoczenia.

Kiedy agencja Reuters opisywała głośny spór o budowę monumentalnej sali balowej przy Białym Domu, na plan pierwszy wysunęła się nie tylko oczywista megalomania samego projektu. Znacznie ciekawszy był sposób, w jaki administracja próbowała omijać tradycyjne ścieżki uzyskiwania zgód, testując wytrzymałość procedur i cierpliwość urzędników. Choć początkowo napotykano opór, projekt ostatecznie odzyskał impet dzięki przychylności komisji planistycznej oraz korzystnej decyzji apelacyjnej, co stało się czytelnym sygnałem dla aparatu państwowego. Ta pozornie drobna scena mówi nam niezwykle wiele o stosowanej metodzie zarządzania przez fakt dokonany. Centrum wywiera nieustanną presję, aparat proceduralny jest poddawany testom obciążeniowym, a ewentualny opór bywa neutralizowany za pomocą lojalnych ogniw. Gmach ma nie tylko służyć. Gmach ma przemawiać, stając się namacalną demonstracją sprawczości lidera, który potrafi przełamać biurokratyczny impas.

Z punktu widzenia nauk o przywództwie kluczowe jest zakotwiczenie tego modelu w pojęciu charyzmy, które do socjologii wprowadził Max Weber. Badacz ten odróżniał autorytet legalno-racjonalny, oparty na bezosobowych procedurach, od autorytetu charyzmatycznego, który karmi się wiarą w wyjątkowość osoby przywódcy. Encyklopedia Britannica przypomina, że fundament charyzmy ma charakter wybitnie emocjonalny, co pozwala liderowi żądać oddania, ponieważ jawi się on jako ktoś stojący ponad codzienną normalnością. To trafnie wyjaśnia, dlaczego w systemie trumpowskim nie chodzi tylko o skuteczność decyzji, lecz o ciągłe wytwarzanie dowodów wielkości i inscenizowanie konfliktów. Charyzma wymaga bowiem odpowiednio oświetlonej sceny, wyraźnego przeciwnika oraz stale odnawianej opowieści o misji, bez których po prostu słabnie. W takim porządku prezydent nie występuje jako administrator kompromisu, lecz jako wódz uosabiający zdolność narodu do narzucania warunków światu. Zwycięzcy biorą. Przegrani proszą.

Sztuka negocjacji jako cios: Hegemonia w praktyce

Drugi model, czyli sztuka negocjacji pojmowana jako cios otwierający, posiada solidne fundamenty w teorii strategicznej, choć znacznie słabsze w etyce instytucjonalnej. W negocjacjach dystrybutywnych, gdzie zysk jednej strony jest stratą drugiej, agresywne otwarcie okazuje się skuteczne, gdy przeciwnik lęka się eskalacji bardziej niż uszczuplenia własnych interesów. Trumpizm z dużą sprawnością przenosi tę logikę z rynku nieruchomości na grunt polityki handlowej oraz relacji sojuszniczych. Nie jest to poszukiwanie równowagi, lecz celowe zakłócenie systemu, mające na celu zresetowanie punktu wyjścia w rozmowach. Imperia rzadko zaczynają się od ciszy.

Relacje Stanów Zjednoczonych z Unią Europejską w latach 2025 i 2026 stanowią tutaj niemal podręcznikową ilustrację mechanicznego wywierania presji. Reuters donosił, że w lipcu 2025 roku zawarto porozumienie ustalające piętnastoprocentową stawkę na znaczną część unijnego eksportu do USA. Jednocześnie utrzymano jednak dotkliwe, pięćdziesięcioprocentowe taryfy na stal i aluminium, co stworzyło asymetryczny krajobraz ekonomiczny. Choć Komisja Europejska przedstawiała ten układ jako powrót do przewidywalności, była to stabilizacja wykuwana pod dyktando amerykańskiej siły, a nie klasyczny kompromis równych podmiotów. Biały Dom celebrował umowę jako sukces strategii zbalansowanego handlu, podczas gdy Bruksela jedynie liczyła straty w ramach ograniczania szkód.

W tej sekwencji zdarzeń ujawnia się chłodna funkcjonalność trumpowskiego otwarcia jako narzędzia systemowej rekalibracji. Strategia ta polega na wykreowaniu ryzyka taryfowego na poziomie, który dla partnera staje się egzystencjalnie nieakceptowalny i paraliżujący. Gdy napięcie sięga zenitu, centrum oferuje zejście z maksymalnych żądań, przedstawiając to jako akt własnej, niemal wielkodusznej racjonalności. Nie mamy tu do czynienia z czystą autarkią, lecz z hegemonicznym ustalaniem ceny za sam dostęp do centrum globalnego systemu. To świat, w którym centrum dyktuje warunki, a partnerzy negocjują jedynie stopień własnego podporządkowania.

Skuteczność tego mechanizmu wykracza daleko poza proste wymuszenie ceł czy doraźnych ustępstw handlowych. Pozwala on administracji na jednoczesną realizację kilku celów strategicznych, od zwiększenia dochodów fiskalnych po dostarczenie argumentów dla krajowej polityki przemysłowej. Reuters odnotował, że według badań z marca 2026 roku, cła wprowadzone rok wcześniej miały wprawdzie niewielki wpływ na dynamikę PKB, ale znacząco zasiliły budżet federalny. Dochody te osiągnęły poziomy nienotowane od ośmiu dekad, wzmacniając wizerunek lidera zmuszającego świat do płacenia za amerykańską pomyślność.

Politycznie mechanizm ten odnosi sukces poprzez fundamentalne przestawienie wektorów debaty publicznej i intelektualnej. Zamiast rozważać, czy wolny handel pozostaje wartością autoteliczną, administracja każe pytać o to, kto posiada odwagę, by bronić amerykańskiego rynku. Taka retoryka cementuje koalicję biznesowo-przemysłową zainteresowaną ochroną własnej produkcji lub państwowymi subsydiami. Choć nie każdy sektor zyskuje w tym układzie jednakowo, centrum może selektywnie nagradzać te branże i regiony, które są politycznie użyteczne. W tym ujęciu użytkowe połączenie państwa i biznesu nie jest aberracją, lecz samym rdzeniem maszyny.

Trzeci model, oparty na zasadzie dzielenia i rządzenia, zyskuje w relacjach transatlantyckich wymiar niemal laboratoryjny. Wielostronność, czyli system oparty na współpracy wielu państw w ramach wspólnych instytucji, z natury ogranicza przewagę personalistycznego centrum, ponieważ rozprasza kontrolę poprzez procedury. Dlatego nowa polityka mocarstwa koncentruje się na rozbijaniu wspólnego frontu partnerów, nawet jeśli formalnie nie niszczy ona struktur sojuszniczych. W handlu oznacza to presję zmuszającą każdą stolicę do liczenia własnych kosztów i szukania separatystycznych ulg. W sferze bezpieczeństwa solidarność zostaje zastąpiona przez konkretne rachunki, zakupy uzbrojenia i stopień osobistej uległości wobec centrum.

W kwietniu 2026 roku napięcia te przybrały formę groźby wyjścia USA z NATO w związku ze sporem o działania w rejonie Cieśniny Ormuz. Równolegle narastała presja na redukcję amerykańskiej obecności wojskowej na kontynencie, co miało wymusić na sojusznikach większą samodzielność finansową. Strategia ta przyniosła wymierne efekty, gdyż już w czerwcu 2025 roku w Hadze przyjęto plan inwestycyjny zakładający dojście do pięciu procent PKB w wydatkach obronnych do 2035 roku. Nie jest to izolacja, lecz reglamentowana dominacja, w której cena ochrony staje się przedmiotem nieustannych i agresywnych licytacji.

Architektura władzy: Od liberalnego sojuszu do hegemonii

Groźba rozpadu sojuszu rzadko bywa celem samym w sobie, gdyż w nowej architekturze władzy służy ona raczej jako precyzyjne narzędzie dyscyplinujące. Nie trzeba przecież burzyć gmachu, aby zmusić jego lokatorów do płacenia wyższego czynszu i akceptacji surowszych reguł porządkowych. Wystarczy wywołać trwałe przesunięcie w psychologii sojuszników, budując w nich przekonanie, że bezpieczeństwo nie jest prawem nabytym, lecz towarem podlegającym nieustannej renegocjacji. Prowadzi to do fundamentalnego wniosku, że relacje między Stanami Zjednoczonymi a Unią Europejską przestały być partnerstwem w klasycznym, liberalnym rozumieniu tego słowa. Zamiast wspólnoty wartości obserwujemy wyłanianie się układu między hegemonem a blokiem klientów,

którzy muszą codziennie udowadniać swoją przydatność w globalnej grze interesów. Nie izolacja, lecz reglamentowana dominacja staje się nową normą transatlantycką.

Nie mamy tu jeszcze do czynienia z gwałtownym zerwaniem więzi, lecz raczej z ich głęboką, strukturalną mutacją, która zmienia DNA zachodniej współpracy. Jest to nowa forma polityki mocarstwowej, która zamiast na uniwersalnych zasadach, opiera się na warunkowej protekcji i selektywnym dostępie do zasobów. Europa zachowuje swój parasol ochronny oraz względne przywileje rynkowe, ale cena za ten luksus staje się coraz bardziej konkretna i bolesna. Wymaga się od niej akceptacji asymetrycznych relacji handlowych, zwiększonych zakupów amerykańskiego uzbrojenia oraz finansowania infrastruktury energetycznej dyktowanej przez centrum. Komisja Europejska, próbując zachować twarz, przedstawiła porozumienia z połowy 2025 roku jako sukces stabilizacyjny, co z perspektywy Brukseli wydaje się jedyną racjonalną narracją obronną. Jednak język dyplomatycznej stabilności nie powinien przesłaniać nam brutalnej rzeczywistości, w której stabilność oznacza po prostu uznanie prawa Waszyngtonu do jednostronnego dyktowania warunków gry.

Właśnie w tym punkcie objawia się funkcjonalny sukces inkorporacji zasad trumpowskich do głównego nurtu polityki międzynarodowej. Okazuje się, że nie trzeba niszczyć istniejących instytucji, aby uczynić je całkowicie posłusznymi nowemu centrum ciężkości. Czwarty model, czyli przerzucanie ryzyka, staje się szczególnie czytelny w codziennej praktyce ekonomicznej oraz w zarządzaniu konfliktami zbrojnymi. W obszarze ekonomii politycznej odpowiada on klasycznej asymetrii kontraktowej połączonej ze zjawiskiem pokusy nadużycia (moral hazard). Pokusa nadużycia, czyli praktyka polegająca na podejmowaniu nadmiernego ryzyka przez jeden podmiot przy założeniu, że koszty ewentualnej porażki poniosą inni, pozwala hegemonowi przechwytywać natychmiastowe zyski polityczne. Jednocześnie długofalowe koszty dostosowania są sprytnie dystrybuowane na importerów, konsumentów oraz słabsze branże gospodarki, które nie mają siły przebicia w Waszyngtonie.

W sferze bezpieczeństwa schemat ten działa z niemal matematyczną precyzją, co potwierdzają doniesienia z frontów dyplomatycznych i militarnych. Reuters opisywał w kwietniu 2026 roku falę krytyki wobec budżetu zakładającego rekordowe wydatki wojskowe przy jednoczesnym braku przejrzystych wyliczeń kosztów eskalacji z Iranem. Jest to sytuacja znamienna dla nowej logiki władzy, gdzie korzyść polityczna z demonstracji twardości i przywódczej sprawczości pojawia się natychmiast w sondażach i nagłówkach. Pełny rachunek fiskalny oraz społeczne konsekwencje tych decyzji zostają przesunięte w czasie, rozproszone po biurokratycznych instytucjach i ostatecznie zrzucone na system jako całość. Z politycznego punktu widzenia niezwykle opłaca się konsumować

dziś widoczny kapitał prestiżowy, a jutro redystrybuować niewidoczne koszty na aparat państwowy i dług publiczny.

Piąty model, definiowany jako płynność relacji, wyjaśnia, dlaczego nie wolno traktować nagłych zmian personalnych czy pozornych zwrotów akcji jako dowodu na brak spójnej strategii. Strategia personalistyczna jest skuteczna właśnie dlatego, że nie składa obietnic trwałej lojalności, zastępując ją doraźnym rachunkiem użyteczności. Z perspektywy teorii sieci politycznych jest to raczej sprawne zarządzanie portfelem relacji niż budowanie tradycyjnej wspólnoty losów. Każdy aktor – czy to państwo, firma, czy medium – może zostać błyskawicznie przesunięty z kategorii wroga do kategorii partnera, jeśli tylko zmieni się jego wartość użytkowa dla układu. Pozwala to centrum na stałe przebudowywanie koalicji bez konieczności tłumaczenia się z dawnych obelg, co w relacjach z Europą widać w selektywnym chwaleniu jednych państw i piętnowaniu innych za rzekome pasożytnictwo.

W tym systemie nie chodzi o konsekwencję moralną, lecz o czystą funkcjonalność nacisku, która wymusza na partnerach nieustanną samodyscyplinę. Ten styl jest brutalnie racjonalny w sensie instrumentalnym, dając przywódcy elastyczność manewru, o jakiej tradycyjni politycy mogą jedynie marzyć. Kolejne modele – od szóstego do dziewiątego – należy rozumieć jako jedną, zintegrowaną technologię poznawczo-afektywną, służącą do zarządzania masową wyobraźnią. Ściana dźwięku odpowiada za celowe przeciążenie systemu uwagi odbiorcy, podczas gdy podział na świat wygranych i przegranych wprowadza pożądaną moralną prostotę. Przepisywanie historii zapewnia narracji długą trwałość, a „sułtan obelg" pozwala na błyskawiczne karykaturowanie nawet najbardziej złożonych przeciwników politycznych.

Psychologia poznawcza dostarcza nam tutaj mocnego wsparcia empirycznego, tłumacząc mechanizmy, które stoją za skutecznością tej technologii. Aktualne badania nad efektem iluzorycznej prawdy (illusory truth effect), czyli tendencją do uznawania powtarzanych informacji za prawdziwe jedynie ze względu na ich łatwiejsze przetwarzanie przez mózg, potwierdzają siłę agresywnego przekazu. To zjawisko podnosi płynność poznawczą komunikatu, co wyjaśnia, dlaczego krótkie, wielokrotnie powracające formuły tak skutecznie kolonizują umysły wyborców i analityków. Z kolei badania nad komunikacją satyryczną pokazują, że przekaz podany w formie szyderczej lub memicznej jest znacznie trwalszy niż sucha, merytoryczna argumentacja. Obelga nie jest więc odpadem polityki, lecz tanim i niezwykle skutecznym nośnikiem długiej pamięci afektywnej, który programuje skróty myślowe w głowach odbiorców.

Dziesiąty model, określany mianem „Donalda Wielkiego", spaja wszystkie pozostałe elementy, nadając im figurę nadrzędnego, niemal metafizycznego sensu. Gdyby nie aura wielkości, cła mogłyby wyglądać jak zwykły, nudny protekcjonizm, a nacisk na Europę jak brutalna i małostkowa

księgowość. Mit wielkości nadaje tym działaniom kształt misyjny, sugerując, że przywódca nie tylko pobiera wyższą cenę za amerykańskie bezpieczeństwo, ale przywraca naturalną hierarchię świata. Wzbogacenie tła naukowego o te elementy nie osłabia tezy o skuteczności tego modelu, lecz wręcz ją wzmacnia. Weberowska charyzma, czyli specyficzna cecha osobowości przypisywana jednostkom wywierającym nadludzki wpływ na otoczenie, tłumaczy emocjonalne źródło uległości wobec wyjątkowego lidera.

Teoria organizacji rzuca dodatkowe światło na to, jak postępująca centralizacja zmniejsza zdolność całego systemu do stawiania oporu decyzjom płynącym z ośrodka władzy. Ekonomia polityczna pokazuje natomiast, że cła i selektywne bodźce gospodarcze pełnią jednocześnie funkcje fiskalne, przemysłowe oraz hegemoniczne, tworząc splot trudny do rozplątania. Badania nad procesami autokratyzacji uświadamiają nam, że demokratyczne instytucje nie znikają z dnia na dzień, lecz bywają stopniowo przestawiane na nowe tory. Są one formatowane tak, by służyły coraz bardziej spersonalizowanej egzekutywie, co prowadzi do najważniejszego wniosku: to nie jest kaprys, lecz przemyślana strategia inkorporacji. Strategia ta zakłada, że aparat państwa, kapitał gospodarczy i rynek uwagi mają zostać zestrojone z jedną, centralną figurą.

Nie oznacza to oczywiście, że prezydent posiada władzę absolutną i może dowolnie kształtować rzeczywistość bez oglądania się na ograniczenia. Hamują go rynki finansowe, Kongres, niezależne sądy, frakcje partyjne oraz sama bezwładność ogromnego imperium, jakim są Stany Zjednoczone. Właśnie dlatego tak kluczowa staje się personalistyczna technologia wodzowska, która nie usuwa tych barier jednym ruchem, lecz próbuje je sprytnie obejść lub uczynić kosztownymi dla przeciwnika. Gdy ta technologia działa skutecznie, nie niszczy państwa federalnego w sposób bezpośredni, lecz gruntownie przeformatowuje jego wewnętrzną logikę. Z republiki pośredników i skomplikowanych procedur czyni republikę centrum, gdzie wszystkie drogi prowadzą do jednego gabinetu.

Relacje USA z Unią Europejską stały się dziś jednym z najczytelniejszych laboratoriów tej wielkiej przemiany ustrojowej i mentalnej. Europa przestała być dla Waszyngtonu wspólnotą wartości i pamięci sojuszniczej, stając się rynkiem zbytu, zapleczem obronnym i politycznym testem posłuszeństwa. To nie oznacza, że transatlantycka więź znika, lecz że zmienia się jej fundamentalna aksjologia, czyli system wartości leżący u podstaw wzajemnych relacji. Zamiast starej opowieści o liberalnym Zachodzie, pojawia się narracja o mocarstwie, które oferuje ochronę pod warunkiem uznania jego pierwszeństwa w definiowaniu ceny i ryzyka. Taka jest funkcjonalność tych zasad w praktyce, a gmach ma nie tylko służyć, gmach ma przemawiać głosem nowego pana.

Zasady te nie są zbiorem przypadkowych odruchów czy chaotycznych tweetów, lecz spójnym repertuarem działań państwa, które chce być egzekutorem, a nie pedagogiem świata. Trzeba

przyznać bez zbędnego sentymentalizmu, że w wielu obszarach ten model okazuje się skuteczny właśnie przez swoją prostotę i bezwstydne nastawienie na przewagę. Wojna między Iranem a Izraelem, w którą zaangażowane są USA, odsłoniła z niezwykłą ostrością, że te dziesięć zasad to nie publicystyczna metafora. To praktyczny podręcznik działania egzekutywy w warunkach eskalacji militarnej, szoku energetycznego i ostrych sporów o kompetencje konstytucyjne. To nie jest tylko chaos. To jest ekonomia znieczulenia, w której system uczy się akceptować nową formę władzy.

Dostępne źródła pokazują, że od początku 2026 roku konflikt ten stał się poligonem dla nowej formy przywództwa, gdzie operacje militarne mieszają się z walką o prerogatywy prezydenta. Senat w kwietniu 2026 roku odrzucił kolejną próbę ograniczenia działań wojennych, co Biały Dom uznał za ostateczne potwierdzenie kompetencji naczelnego dowódcy. Zarazem trwał brutalny spór o skutki gospodarcze wojny, w którym partnerzy sojuszniczy zostali postawieni przed faktami dokonanymi i zmuszeni do partycypacji w kosztach. Gdy przyłożyć do tego konfliktu matrycę dziesięciu zasad, konstatacja musi być chłodna: ten model nie zakłada, że urząd prezydenta jest samotnym tronem. Zakłada coś znacznie bardziej nowoczesnego i niebezpiecznego – przekształcenie państwa sieciowego w układ orbitujący wokół jednego centrum decyzji. Pierwsza zasada, czyli model piasty i szprych, podczas wojny oznacza przede wszystkim centralizację legitymacji do sprawowania władzy nad światem. Zwycięzcy biorą. Przegrani proszą.

Wojenne ramy trumpizmu: od hegemonii księgowej do kultu jednostki

W konflikcie irańskim nie chodziło jedynie o to, kto wydaje rozkazy operacyjne, lecz o to, kto posiada polityczne prawo do definiowania celu wojny, czasu wojny i ceny wojny. Odrzucenie przez Senat próby ograniczenia prezydenta pokazało, że w praktyce centrum egzekutywy zdołało utrzymać kontrolę nad interpretacją własnych prerogatyw, mimo wyraźnego sprzeciwu części opinii publicznej. To nie jest tylko chaos. To jest ekonomia znieczulenia, w której szybkość faktów dokonanych wyprzedza procesy demokratycznej kontroli. Gmach władzy ma nie tylko służyć bieżącej polityce, lecz przede wszystkim ma przemawiać językiem niepodważalnej sprawczości. W tym układzie parlament staje się jedynie tłem dla decyzji, które zapadły już wcześniej w wąskim kręgu doradców.

Druga zasada, czyli sztuka negocjacji rozumiana jako zadanie ciosu na wejściu, ujawniła się w tej wojnie jako mechanizm przejścia od presji dyplomatycznej do przymusu militarnego. Według dostępnych opisów konflikt rozpoczął się 28 lutego 2026 roku wspólnymi uderzeniami USA i Izraela na Iran, po wcześniejszym okresie napięć i zerwanych rozmów. Sama sekwencja zdarzeń

jest tu istotniejsza niż każda pojedyncza deklaracja czy komunikat prasowy. W logice trumpowskiej negocjacja nie jest procesem dochodzenia do równowagi, lecz techniką ustanawiania nowej hierarchii kosztów. Najpierw wytwarza się sytuację skrajnej presji, która paraliżuje decyzyjność przeciwnika i zmusza go do defensywy.

Dopiero później, gdy kurz po uderzeniach opadnie, otwiera się przestrzeń rozmów, rozejmu, ustępstwa albo warunkowego zawieszenia broni. Reuters podawał, że po dwutygodniowym zawieszeniu broni rozpoczętym 8 kwietnia Iran przedstawił propozycję częściowego odblokowania ruchu po omańskiej stronie Ormuz, uzależniając to od spełnienia określonych warunków przez USA. To klasyczny moment trumpowskiego układu: po ciosie przychodzi oferta, ale oferta nie przywraca starej normalności. Ustanawia nową, w której punkt ciężkości jest przesunięty trwale na korzyść Waszyngtonu. Każdy krok wstecz przeciwnika jest tu traktowany jako dowód na skuteczność brutalnej siły, a nie jako gest dobrej woli.

Trzecia zasada, czyli klasyczne dziel i rządź, w czasie wojny okazała się szczególnie funkcjonalna wobec Europy i całego sojuszu NATO. Reuters informował, że Trump domagał się od europejskich sojuszników szybkich, konkretnych zobowiązań w sprawie zabezpieczenia żeglugi w cieśninie Ormuz, a równocześnie groził wyjściem USA z NATO. Mark Rutte przekazywał aliantom, że prezydent oczekuje decyzji w ciągu dni, nie miesięcy, co wywołało popłoch w europejskich stolicach. W tym samym czasie część państw była gotowa rozważać logistykę i bazy, ale nie chciała wejść w działania operacyjne bez trwałego rozejmu. Ta asymetria oczekiwań stała się paliwem dla nowej formy zarządzania sojuszem przez kryzys.

To nie jest zwykły spór o obciążenia finansowe, lecz technika rozbijania wspólnego stanowiska partnerów przez wymuszenie, aby każde państwo liczyło osobno własne ryzyko. Sojusz pozostaje formalnie ten sam, ale jego wewnętrzna aksjologia, czyli system wartości i norm spajających wspólnotę, ulega gwałtownej zmianie. Ze wspólnoty norm przechodzi w układ warunkowej użyteczności wobec centrum, gdzie lojalność jest mierzona wkładem w aktualną operację. Nie izolacja, lecz reglamentowana dominacja staje się tu nowym paradygmatem obecności Ameryki w Europie. Każdy sojusznik musi teraz udowadniać swoją wartość w każdym kolejnym kryzysie z osobna.

Wojna z Iranem była nie tylko konfliktem regionalnym, lecz także testem nowego otwarcia polityki mocarstwowej USA wobec Starego Kontynentu. Amerykańska administracja potraktowała bezpieczeństwo morskie, energię, solidarność sojuszniczą i reputację hegemonii jako jeden pakiet negocjacyjny. W klasycznym liberalnym modelu bezpieczeństwo, handel i dyplomacja są wprawdzie powiązane, lecz wciąż odróżniane normatywnie i proceduralnie. W modelu trumpowskim te sfery zlewają się w jeden instrument nacisku, tworząc nową formę totalnej

dyplomacji transakcyjnej. Wszystko jest na sprzedaż, o ile cena zakupu obejmuje bezwarunkowe poparcie dla celów Waszyngtonu.

Hegemonia księgowa, czyli model zarządzania oparty na ścisłym powiązaniu bezpieczeństwa militarnego z bilansem handlowym, pozwala na wymuszanie ustępstw w sferach pozornie niezwiązanych z wojną. Nieprzypadkowo wcześniej, w 2025 roku, NATO przyjęło nowy cel wydatków obronnych na poziomie 5 procent PKB, wyraźnie odpowiadając na presję Waszyngtonu. Równolegle USA i UE zawarły układ handlowy ustanawiający 15-procentowe taryfy na znaczną część unijnego eksportu oraz utrzymujący cła na stal i aluminium. Ten zestaw nie jest przypadkowy, lecz stanowi element szerszej strategii dyscyplinowania partnerów. Najpierw podnosi się koszt bezpieczeństwa, potem cenę dostępu do rynku, a następnie żąda się operacyjnej dyspozycyjności.

Czwarta zasada, czyli przerzucanie ryzyka, w czasie wojny działa niemal podręcznikowo, przenosząc ciężar decyzji na barki tych, którzy nie brali udziału w ich podejmowaniu. Korzyści polityczne z demonstracji siły są natychmiastowe i skupione w rękach prezydenta, ale koszty są rozproszone i odsunięte w czasie. Wojna z Iranem wywołała zakłócenia jednej z najważniejszych arterii energetycznych świata, co uderzyło w globalną gospodarkę z ogromną siłą. Reuters pisał, że przez Ormuz przechodzi około 20 procent globalnego handlu energią, a konflikt doprowadził do najpoważniejszego zakłócenia dostaw ropy i LNG w historii.

Jednocześnie grupa ministrów finansów z wielu państw, od Wielkiej Brytanii po Nową Zelandię, wezwała do pełnego wdrożenia zawieszenia broni, ostrzegając przed trwałymi skutkami dla wzrostu. Tutaj objawia się funkcjonalność czwartej zasady w całej swojej surowości. Prezydent i jego zaplecze przejmują rentę polityczną z demonstracji przywództwa, natomiast koszty wojny dystrybuują się przez ceny paliw, transport morski i inflację. To system, w którym centrum decyzyjne konsumuje prestiż, podczas gdy peryferia i sojusznicy amortyzują wstrząsy ekonomiczne. Odpowiedzialność staje się pojęciem abstrakcyjnym, gdy rachunek za błędy płacą inni.

Piąta zasada, płynność relacji, także podczas tej wojny nie była ozdobnikiem, lecz narzędziem operacyjnym o wysokiej skuteczności. W systemie trumpowskim nie istnieją trwałe przyjaźnie w sensie konstytucyjno-moralnym, lecz jedynie układy o zmiennej przydatności. Izrael pozostaje uprzywilejowanym partnerem strategicznym, czego potwierdzeniem było zablokowanie w Senacie prób zatrzymania sprzedaży amerykańskiego uzbrojenia o wartości około 450 milionów dolarów. Zarazem Europa nie jest traktowana ani jako czysty wróg, ani jako bezwarunkowy sojusznik, lecz jako partner, którego status zależy od stopnia użyteczności w danym kryzysie.

Tę samą logikę można odczytać w nacisku na Ormuz, w groźbach wobec NATO i w równoległym oczekiwaniu, że alianci będą finansowo wspierać amerykańskie cele. Płynność relacji nie oznacza braku strategii, lecz strategię maksymalnej elastyczności centrum, która pozwala na szybkie zmiany frontów. Sojusznik z poniedziałku może stać się celem retorycznych ataków we wtorek, jeśli tylko służy to doraźnemu celowi politycznemu. W tym świecie stabilność jest postrzegana jako słabość, a nieprzewidywalność jako najpotężniejszy atut w arsenale mocarstwa. Każda relacja jest renegocjowana w czasie rzeczywistym, co uniemożliwia partnerom budowanie trwałych strategii oporu.

Szósta zasada, czyli ściana dźwięku, w warunkach wojny osiąga wręcz stan doskonałości funkcjonalnej, stając się barierą nie do przebicia dla krytyki. W czasie pokoju służy przykrywaniu skandali i rozbijaniu rytmu debaty publicznej przez nadmiar bodźców. W czasie wojny przeobraża się w technologię zarządzania wielotorowym kryzysem, gdzie każda informacja jest natychmiast nadpisywana przez kolejną. Konflikt z Iranem wygenerował równocześnie spór o legalność wojny, debatę o wsparciu dla Izraela, kryzys energetyczny oraz pytania o cele operacyjne. W takim środowisku przywódca, który potrafi produkować nowe ogniska uwagi szybciej niż krytycy są w stanie uszeregować stare, uzyskuje olbrzymią przewagę.

Z punktu widzenia nauk o komunikacji nie jest to przypadkowy chaos, lecz precyzyjna kontrola przepustowości uwagi publicznej. Z punktu widzenia prawa konstytucyjnego skutek jest jeszcze poważniejszy, ponieważ społeczeństwo traci zdolność odróżniania pytań zasadniczych od doraźnych. Egzekutywa korzysta z tej dezorientacji, wprowadzając kluczowe zmiany w cieniu wielkich nagłówków o kolejnych nalotach czy groźbach. Gdy uwaga wszystkich skupiona jest na płonących tankowcach, w zaciszu gabinetów dokonuje się trwałe przesunięcie uprawnień w stronę prezydenta. Ściana dźwięku nie tylko zagłusza przeciwników, ale przede wszystkim uniemożliwia sformułowanie spójnej alternatywy.

Siódma zasada, świat wygranych i przegranych, podczas wojny przechodzi z poziomu retoryki kampanijnej na poziom moralnej ekonomii konfliktu. W tej logice zwycięzcą jest ten, kto działa, uderza, wymusza i nie tłumaczy się z własnej wielkości przed nikim. Przegranym jest ten, kto się waha, liczy koszty, apeluje o procedury lub chce wielostronnych uzgodnień w ramach instytucji międzynarodowych. Taka binarna moralność jest prymitywna, ale niezwykle skuteczna mobilizacyjnie, ponieważ dzieli świat na silnych i niepotrzebnych. Zwycięzcy biorą. Przegrani proszą. To proste hasło staje się fundamentem nowej etyki państwowej, w której sukces militarny rozgrzesza wszelkie naruszenia norm.

Gdy Trump publicznie naciskał na sojuszników w sprawie Ormuz, dawał do zrozumienia, że Ameryka nie będzie bez końca utrzymywać porządku za darmo. Stosował właśnie tę matrycę, w

której zwycięzca płaci tylko wtedy, gdy chce, a przegrany płaci, bo musi. W społeczeństwie przygotowywanym do długiego napięcia geopolitycznego taki kod jest politycznie nośny, ponieważ upraszcza złożoność świata. Sprowadza on porządek międzynarodowy do brutalnie zrozumiałego rachunku siły, w którym nie ma miejsca na sentymenty czy historyczne długi wdzięczności. Każdy dzień jest nową walką o miejsce w hierarchii, a status wygranego trzeba potwierdzać kolejnymi aktami dominacji.

Ósma zasada, czyli przepisywanie historii, podczas wojny staje się walką o monopol interpretacji samego konfliktu i jego przyczyn. Kto zaczął, kto odpowiada za eskalację i czy była to wojna konieczna – odpowiedzi na te pytania są konstruowane na bieżąco. Doniesienia Reutersa z czerwca 2025 roku już pokazywały, że izraelskie cele wojenne stopniowo rozszerzały się od neutralizacji rakiet ku ambicji osłabienia samego reżimu. W roku 2026 administracja amerykańska przedstawiała własne działania jako element jasnych i niezmiennych celów, mimo że ich ewolucja była widoczna dla każdego uważnego obserwatora.

W takim środowisku przepisywanie historii nie polega tylko na mijaniu się z faktami, lecz na ustanawianiu narracji, w której każda faza wojny jest naturalną koniecznością. Gdy ten mechanizm połączy się z nieustanną repetycją, część opinii publicznej przestaje pytać o pierwotne cele operacji. Zaczyna pytać wyłącznie o to, czy przywódca ma dość siły, by dokończyć dzieło, które sam zdefiniował jako dziejową misję. Przeszłość staje się plasteliną w rękach egzekutywy, która formuje ją tak, by zawsze uzasadniała teraźniejsze decyzje. Pamięć zbiorowa zostaje skolonizowana przez oficjalne komunikaty, a alternatywne wersje wydarzeń są spychane na margines jako teorie spiskowe.

Dziewiąta zasada, czyli sułtan obelg, w czasie wojny nabiera funkcji quasi-wojskowej w sferze symbolicznej, służąc do eliminacji przeciwników bez użycia broni. Obelga redukuje nie tylko przeciwnika krajowego, lecz także całe państwa i klasy aktorów do karykaturalnych figur, z którymi nie trzeba dyskutować. Elity europejskie można sprowadzić do pasażerów na gapę, a krytyków wojny do tchórzy lub sabotażystów działających na zlecenie wroga. Taki język odczłowiecza złożoność procesów politycznych i przyspiesza decyzyjność tłumu, eliminując potrzebę merytorycznej argumentacji. To, co w czasie pokoju było retorycznym widowiskiem, w czasie wojny staje się narzędziem dyscyplinowania własnego zaplecza.

Dziesiąta zasada, Donald Wielki, jest zwornikiem całości, nadającym sens wszystkim pozostałym elementom modelu przywództwa. Wojna zawsze premiuje figurę lidera, który potrafi przemówić językiem przeznaczenia i narodowej dumy. Biały Dom komunikował działania przeciw irańskiemu reżimowi jako wyraz zdecydowanego, klarownego i przede wszystkim zwycięskiego przywództwa. Trump równocześnie przedstawiał się jako ten, który przywróci porządek, zdyscyplinuje aliantów i

wesprze Izrael, utrzymując amerykańską przewagę. Tu nie chodzi o zwykłą autopromocję, lecz o prezydencką sakralizację sprawczości, w której osoba lidera staje się tożsama z potęgą państwa.

Najważniejszy wniosek z analizy tego konfliktu brzmi następująco: model dziesięciu zasad nie działał jako seria przypadkowych odruchów jednego człowieka. Działał jako zintegrowany protokół rządzenia konfliktem, w którym każdy element wspierał pozostałe. Model piasty i szprych, czyli system centralizacji decyzji wokół jednego ośrodka przy jednoczesnym izolowaniu poszczególnych partnerów, sprawiał, że legitymacja władzy była niepodważalna. Sztuka negocjacji zamieniała przymus w nowy punkt wyjścia, a dziel i rządź skutecznie rozbijało solidarność sojuszniczą. Przerzucanie ryzyka rozpraszało koszty wojny, podczas gdy płynność relacji umożliwiała szybkie rekonfigurowanie koalicji pod bieżące potrzeby.

Wszystko to razem tworzy formę wojennego populizmu egzekutywnego, który jest zdolny jednocześnie prowadzić operację militarną i przeformatowywać relacje międzynarodowe. Trzeba jednak zaznaczyć, że nie wszystko w tej wojnie da się wyjaśnić wyłącznie trumpowskim repertuarem zachowań. Konflikt ma własną dynamikę strategiczną, własne cele regionalnych graczy i własne ograniczenia wojskowe, których nie da się zignorować. Niektóre doniesienia dotyczące pełnej skali celów wojennych czy trwałości rozejmu pozostają płynne i częściowo sporne nawet dla ekspertów. Ale właśnie ta niepewność wzmacnia tezę zasadniczą o roli silnego przywództwa w czasach chaosu.

W świecie wysokiej niepewności najwięcej zyskuje ten, kto potrafi przedstawić własną wolę jako jedyny stabilny punkt odniesienia dla reszty systemu. To jest rdzeń modelu: nie kaprys, lecz strategia żerująca na improwizacji świata i braku spójności u konkurentów. Imperia rzadko zaczynają się od ciszy, a trumpowski model przywództwa w czasie wojny jest tego najdobitniejszym dowodem. Zamiast stabilizacji, oferuje on permanentną rewolucję w sposobie sprawowania władzy, gdzie jedyną stałą jest postać lidera. W tym nowym porządku wojna nie jest przerwą w polityce, lecz jej najbardziej radykalnym i czystym przedłużeniem.

> W świecie, w którym polityka stała się permanentnym spektaklem siły, granica między zarządzaniem państwem a autokreacją wodza uległa całkowitemu zatarciu. Pytanie, czy systemy demokratyczne przetrwają ten test, ustępuje miejsca innemu: czy sami nie staliśmy się zakładnikami estetyki, która przedkłada wielkość nad sprawiedliwość? Być może największym sukcesem tego modelu nie jest zmiana granic państw, lecz trwała przebudowa granic naszej własnej wyobraźni.

Inspiracje

[1]

"Trump's Ten Commandments: Strategic Lessons from the Trump Leadership Toolbox" Steven Tian, Jeffrey Sonnenfeld

2026 | Simon & Schuster | ISBN: 978-1637635575

Steven Tian jest dyrektorem ds. badań w Yale Chief Executive Leadership Institute w Yale School of Management. Jest uznanym badaczem i analitykiem specjalizującym się w przywództwie, strategii korporacyjnej i geopolityce. Przed objęciem stanowiska w Yale, Tian pracował jako analityk w Rockefeller Capital Management oraz w biurze podsekretarza Departamentu Stanu USA ds. nierozprzestrzeniania broni jądrowej w Iranie. Jest częstym komentatorem w najważniejszych mediach, dostarczając analizy na temat przywództwa politycznego i biznesowego. Tian jest współautorem, wraz z Jeffreyem Sonnenfeldem, wydanej w 2026 roku książki „Trump's Ten Commandments: Strategic Lessons from the Trump Leadership Toolbox", która analizuje powtarzalne strategie przywództwa i wzorce decyzyjne wykorzystywane przez Donalda Trumpa w całej jego karierze w biznesie i polityce.

***Steven Tian** is the director of research at the Yale Chief Executive Leadership Institute at the Yale School of Management. He is a recognized researcher and analyst specializing in leadership, corporate strategy, and geopolitical affairs. Prior to his role at Yale, Tian worked as an analyst for Rockefeller Capital Management and served in the office of the U.S. State Department's undersecretary for Iranian nuclear nonproliferation. He is a frequent contributor to major media outlets, providing analysis on political and business leadership. Tian is the co-author, alongside Jeffrey Sonnenfeld, of the 2026 book 'Trump's Ten Commandments: Strategic Lessons from the Trump Leadership Toolbox,' which examines the repeatable leadership strategies and decision-making patterns utilized by Donald Trump throughout his career in business and politics.*

Yale School of Management

Jeffrey A. Sonnenfeld (ur. 1 kwietnia 1954 r.) to wybitny amerykański naukowiec specjalizujący się w przywództwie biznesowym i ładzie korporacyjnym. Jest profesorem praktyki zarządzania im. Lestera Crowna oraz starszym prodziekanem ds. studiów przywództwa w Yale School of Management. Sonnenfeld jest założycielem i prezesem Chief Executive Leadership Institute (CELI), organizacji non-profit zajmującej się przywództwem prezesów firm i ładem korporacyjnym. Wcześniej zajmował stałe stanowiska wykładowcy w Goizueta Business School na Uniwersytecie Emory oraz Harvard Business School. W swojej karierze był autorem licznych artykułów naukowych i książek na temat przywództwa, sukcesji i zachowań organizacyjnych. Jest powszechnie uznawany za doradcę liderów biznesu i urzędników państwowych, a także często komentuje zagadnienia związane z przywództwem w głównych mediach.

Jeffrey A. Sonnenfeld (born April 1, 1954) is a prominent American academic specializing in business leadership and corporate governance. He is the Lester Crown Professor in the Practice of Management and Senior Associate Dean for Leadership Studies at the Yale School of Management. Sonnenfeld is the founder and president of the Chief Executive Leadership Institute (CELI), a non-profit organization focused on CEO leadership and corporate governance. Previously, he held tenured faculty positions at Emory University's

Goizueta Business School and Harvard Business School. Throughout his career, he has authored numerous scholarly articles and books on leadership, succession, and organizational behavior. He is widely recognized for his work as an advisor to business leaders and government officials, and he frequently provides commentary on leadership issues in major media outlets.

Yale School of Management

Literatura uzupełniająca

Książki

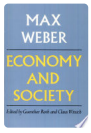
Literatura pokrewna (Google Scholar):

[1] "The Protestant Ethic and the Spirit of Capitalism"

Max Weber

1905 | Routledge | ISBN: 9781134521883

[2] "Economy and Society: An Outline of Interpretive Sociology"

Max Weber

1922 | J.C.B. Mohr (Paul Siebeck) | ISBN: 9780520028241

[3] "Trump: The Art of the Deal"

Donald Trump, Tony Schwartz

1987 | Random House | ISBN: 9781473539907

[4] "Crippled America: How to Make America Great Again"

Donald Trump

2015 | Idreambooks | ISBN: 9781945048845

[5] "Critical Introduction to Contemporary Social Theory: Main Theories and Theorists of the XXIst Century"

Piotr Sztompka

2025 | Routledge

[6] "Trump and Political Philosophy: Leadership, Statesmanship, and Tyranny"

Angel Jaramillo Torres, Marc Benjamin Sable

2019 | Springer | ISBN: 9783319744452

Artykuły naukowe

Autorzy przywoływani:

[1] "Politics as a Vocation"

Max Weber

1919 | Duncker & Humblot

Google Scholar

[2] "Science as a Vocation"

Max Weber

1917 | Duncker & Humblot

Google Scholar

[3] "Moral Turn in Contemporary Sociological Theory"

Piotr Sztompka

2025 | European Review

Google Scholar

[4] "The Trump Presidency and American Democracy: A Historical and Comparative Analysis"

Robert C. Lieberman, Suzanne Mettler, Thomas B. Pepinsky, Kenneth M. Roberts, Richard Valelly

2019 | Perspectives on Politics

Google Scholar

Tekst opracowany z udziałem sztucznej inteligencji.
Redakcja i kontrola merytoryczna: Fundacja Dobre Państwo.
APA ONE Publishing System

Fundacja Dobre Państwo © 2026

Article ID: 80d48062-697e-4df6-abad-61c0092b23ce